

RAPORT
z działalności
edukacyjnej
LASÓW
PAŃSTWOWYCH
w 2004 roku

Warszawa 2005

Raport opracowano na podstawie
sprawozdań z 17 dyrekcji regionalnych Lasów Państwowych,
Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie
oraz informacji Leśnego Banku Genów Kostrzyca

Autor opracowania:
Tadeusz Chrzanowski,
członek Zespołu ds. wspomaganie merytorycznego
w zakresie edukacji leśnej społeczeństwa
w Lasach Państwowych

Opracowanie graficzne i przygotowanie do druku:
Studio POMORZE, ul. Przechowska 13, 85-564 Bydgoszcz

Nakład: 700 egz.

**Państwowe
Gospodarstwo Leśne
LASY PAŃSTWOWE
Dyrekcja Generalna
Lasów Państwowych
w Warszawie**

RAPORT
z działalności edukacyjnej
LASÓW PAŃSTWOWYCH
w 2004 roku

Warszawa 2005

SPIS TREŚCI

I. WPROWADZENIE	5
II. DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNA LASÓW PAŃSTWOWYCH W 2004 ROKU	6
1. Obiekty edukacji leśnej.....	6
2. Formy edukacji leśnej	6
3. Współpraca w edukacji.....	9
4. Pracownicy Lasów Państwowych w edukacji leśnej społeczeństwa	10
5. Nadleśnictwo edukacyjne roku 2004	11
6. Regionalna dyrekcja Lasów Państwowych w edukacji leśnej.....	11
7. Inne jednostki Lasów Państwowych w edukacji leśnej społeczeństwa	12
7.1. Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie	12
7.2. Leśny Bank Genów Kostrzyca.....	12
III. SYSTEM SZKOLEŃ LIDERÓW EDUKACJI W LASACH PAŃSTWOWYCH	13
1. Szkolenia na szczeblu krajowym.....	13
2. Szkolenia na szczeblu regionalnym (RDLP) i podstawowym (nadleśnictwa)	13
IV. PORADNIK EDUKACJI LEŚNEJ	14
V. ZESPÓŁ ZADANIOWY DS. EDUKACJI LEŚNEJ	15
VI. FINANSOWANIE EDUKACJI LEŚNEJ	16
EDUKACJA LEŚNA SPOŁECZEŃSTWA W LASACH PAŃSTWOWYCH	17
VII. PODSUMOWANIE	21
TABELE	23
ADRESY DYREKCJI LASÓW PAŃSTWOWYCH	35

I. WPROWADZENIE

Edukacja leśna społeczeństwa jest jednym z podstawowych zadań realizowanych przez Lasy Państwowe. Fakt ten wynika z przyjętych w 1997 roku założeń „Polityki Leśnej Państwa” oraz „Kierunków rozwoju edukacji leśnej społeczeństwa w Lasach Państwowych” wprowadzonych zarządzeniem nr 57 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z 9 maja 2003 roku.

Edukacja leśna społeczeństwa ma na celu: upowszechnianie w społeczeństwie wiedzy o środowisku leśnym oraz wielofunkcyjnej i zrównoważonej gospodarce leśnej, podnoszenie świadomości społeczeństwa w zakresie racjonalnego i odpowiedzialnego korzystania z wszystkich funkcji lasu oraz budowanie zaufania społecznego do działalności zawodowej leśników.

Wspomniane zarządzenie nr 57 wprowadziło do praktyki zawodowej Lasów Państwowych dokument zatytułowany „Program edukacji leśnej społeczeństwa w nadleśnictwie”. Dokument ten, obowiązujący od 1 stycznia 2004 roku nadaje działalności edukacyjnej charakter planowy. Umożliwia tym samym sprawozdawczość, która jest podstawą i źródłem informacji niniejszego opracowania – raportu. Raport wykonano na podstawie sprawozdań sporządzonych w 17 regionalnych dyrekcjach Lasów Państwowych, Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie oraz informacji z Leśnego Banku Genów Kostrzyca.

DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNA LASÓW PAŃSTWOWYCH W 2004 ROKU

1. Obiekty edukacji leśnej

W edukacji leśnej społeczeństwa Lasy Państwowe wykorzystują blisko dwa tysiące różnorodnych obiektów (TAB.1). Są to ośrodki edukacji przyrodniczo-leśnej (27 obiektów) oraz zbliżone do nich zielone szkoły (6 obiektów), izby leśne (125) zlokalizowane najczęściej w siedzibach nadleśnictw, leśniczówkach i innych osadach Lasów Państwowych. W ostatnich kilku latach na popularności zyskują "zielone klasy" przyjmujące na ogół postać wiaty edukacyjnej wybudowanej z drewna na wolnym powietrzu. Na koniec 2004 r. już 133 takie obiekty funkcjonowały na terenie nadleśnictw.

Obiektem edukacji leśnej cieszącym się niezmiennie największym powodzeniem wśród odbiorców edukacji leśnej są leśne ścieżki edukacyjne, zwane też dydaktycznymi. Są to trasy wiodące przez tereny leśne o długości zazwyczaj 3-4 km, z kilkoma, czasem kilkunastoma przystankami tematycznymi, o bardzo różnorodnym zagospodarowaniu. Ścieżki edukacyjne w Lasach Państwowych tworzone są na większą skalę od 10 lat, kiedy powołano

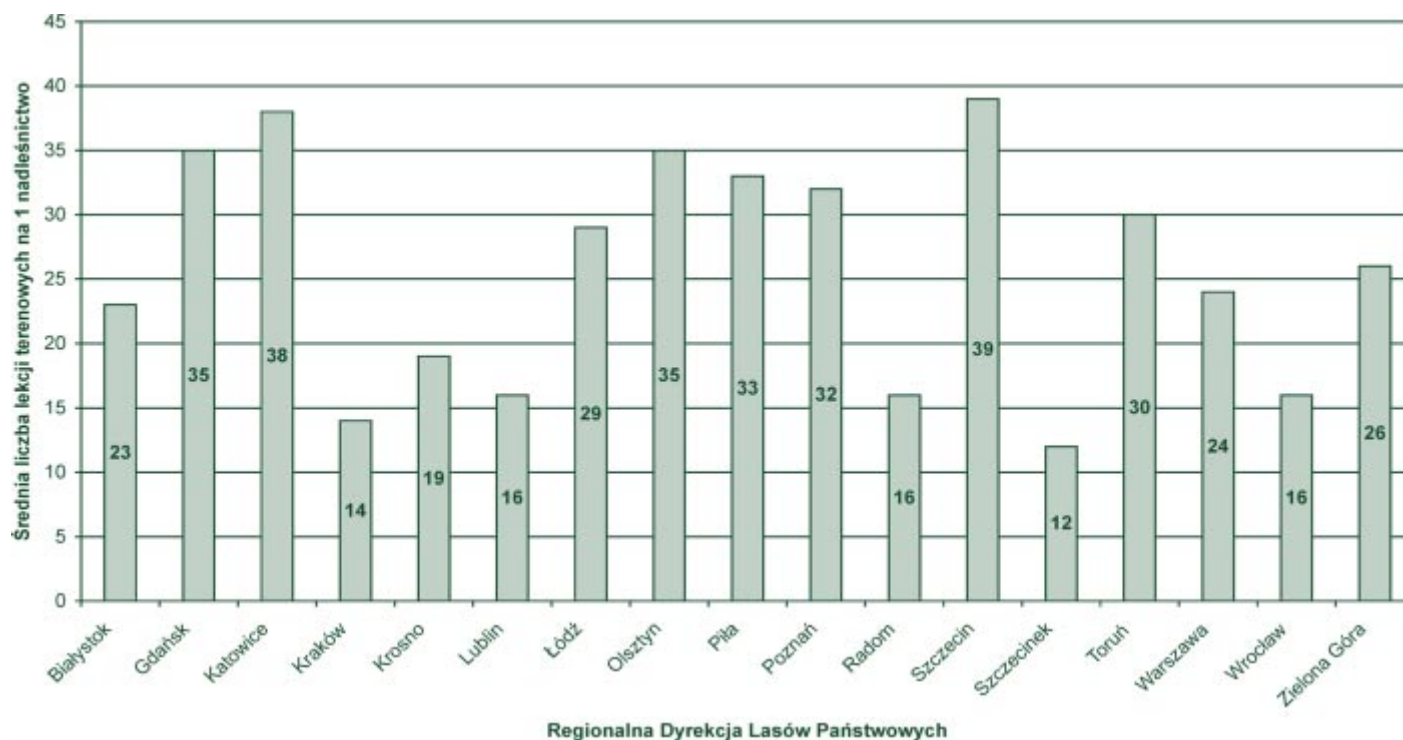
pierwsze leśne kompleksy promocyjne. Obecnie, praktycznie wszystkie nadleśnictwa LP mają jedną, niekiedy więcej ścieżek dydaktycznych. Na koniec 2004 r. wykazano w sprawozdaniach ogółem 601 ścieżek na łączną liczbę 430 nadleśnictw. Średnio, najwięcej ścieżek dydaktycznych (około 2) funkcjonuje w nadleśnictwach RDLP Krosno, Lublin i Zielona Góra (TAB. 2).

W działalności edukacyjnej nadleśnictw powszechnie wykorzystywane są naturalne obiekty leśne, jak rezerwaty przyrody (394), obiekty gospodarcze, jak szkółki leśne, drzewostany nasienne, obiekty małej retencji (łącznie 374), czy parki i ogrody dendrologiczne (59 obiektów). Preferencje, co do wykorzystania poszczególnych obiektów w edukacji leśnej społeczeństwa w poszczególnych regionalnych dyrekcjach LP pokazano w TAB. 2.

2. Formy edukacji leśnej

W działalności edukacyjnej Lasów Państwowych realizuje się wiele form edukacji. Najbardziej pożądana, ale jednocześnie wymagająca dla prowadzącego zajęcia jest

Wykres 1. Zajęcia terenowe w nadleśnictwach w 2004 roku (według RDLP)

„lekcja terenowa”. Potrzebna jest tu nie tylko wiedza merytoryczna, ale również umiejętności pedagogiczne. Lekcje prowadzone są z wykorzystaniem „terenowych” obiektów edukacji leśnej, w tym najczęściej ścieżki dydaktycznej i wybranej powierzchni edukacyjnej, jak np. szkółki leśnej, drzewostanu nasiennej, czy rezerwatu przyrody. Tego typu lekcji terenowych przeprowadzono w Lasach Państwowych w 2004 roku ponad 11 tys. i uczestniczyło w nich blisko 395 tys. osób., a to jest 26,8% uczestników wszystkich form edukacji (TAB. 3).

Z danych liczbowych wynika, że przeciętne nadleśnictwo Lasów Państwowych w Polsce przeprowadziło w 2004 roku 26 lekcji terenowych. Dane (TAB. 4) są jednak zróżnicowane regionalnie i najwięcej takich zajęć odnotowano w nadleśnictwach RDLP Szczecin – 39, RDLP Katowice – 38 i RDLP Gdańsk – 35 lekcji na jedno nadleśnictwo (Wykres 1). Frekwencja na zajęciach terenowych jest zazwyczaj zbliżona do liczebności przeciętnej klasy szkolnej, a jeszcze częściej zależy od pojemności autobusu, który dowozi dzieci i młodzież do nadleśnictwa i waha się w granicach od 29 do 43 osób. Za najbardziej efektywne, gdy chodzi o efekt edukacyjny, należy uznać grupy mniej liczne, a takie odnotowano w nadleśnictwach RDLP Piła i Szczecin – średnio po 29 uczniów na każdej lekcji terenowej.

Imponująco przedstawia się sumaryczna liczba uczestników zajęć terenowych w ciągu całego 2004 roku. Aż 191 nadleśnictw (44%) przyjmowało na zajęciach terenowych ponad 1000 osób. Wśród uczestników zajęć zdecydowanie dominują uczniowie szkół podstawowych, czyli przedziału wiekowego od 7 do 12 lat (52,7%).

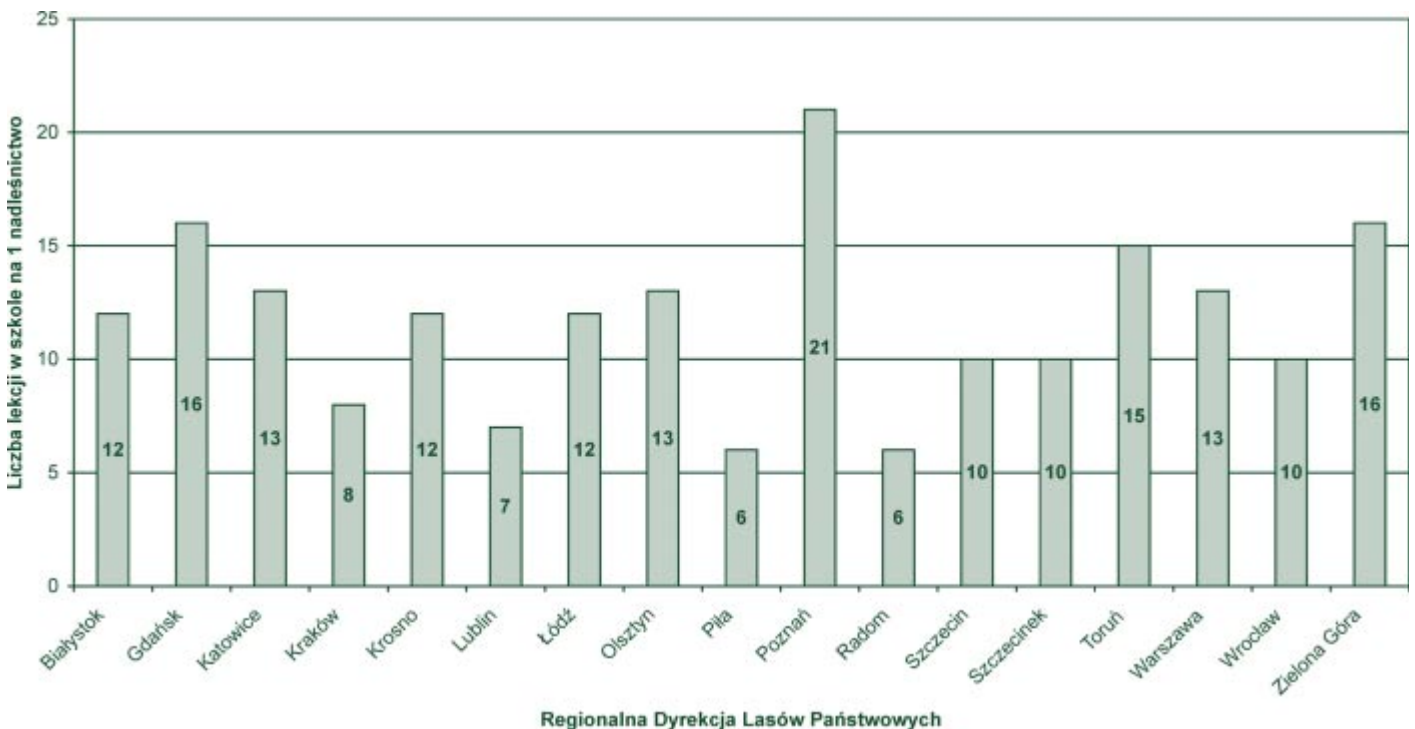
Kolejną, ważną formą edukacji leśnej są zajęcia prowadzone przez leśników w szkołach. Najczęściej są to

lekcje przyrody, środowiska, bądź biologii o tematyce leśnej, np. z zakresu ochrony przeciwpożarowej lasu, ochrony przyrody, gospodarowania zasobami leśnymi Polski i świata. Niekiedy, na lekcjach wychowawczych leśnicy mówią o tym jak zostać leśnikiem i na czym polega dzisiaj praca leśniczego. W skali całego kraju leśnicy przeprowadzili w szkołach prawie 5 tysięcy lekcji (TAB. 5). Najwięcej w szkołach podstawowych i gimnazjach. Uczestniczyło w nich ponad 200 tysięcy uczniów i... przedszkolaków. Ta forma edukacji leśnej jest najbardziej popularna na terenie RDLP Poznań. Leśnicy z każdego nadleśnictwa tej dyrekcji przeprowadzili w szkołach w 2004 r. przeciętnie 21 lekcji, w RDLP Zielona Góra – 16 lekcji i RDLP Gdańsk – 15 lekcji, przy średniej krajowej – 12 lekcji (Wykres 2).

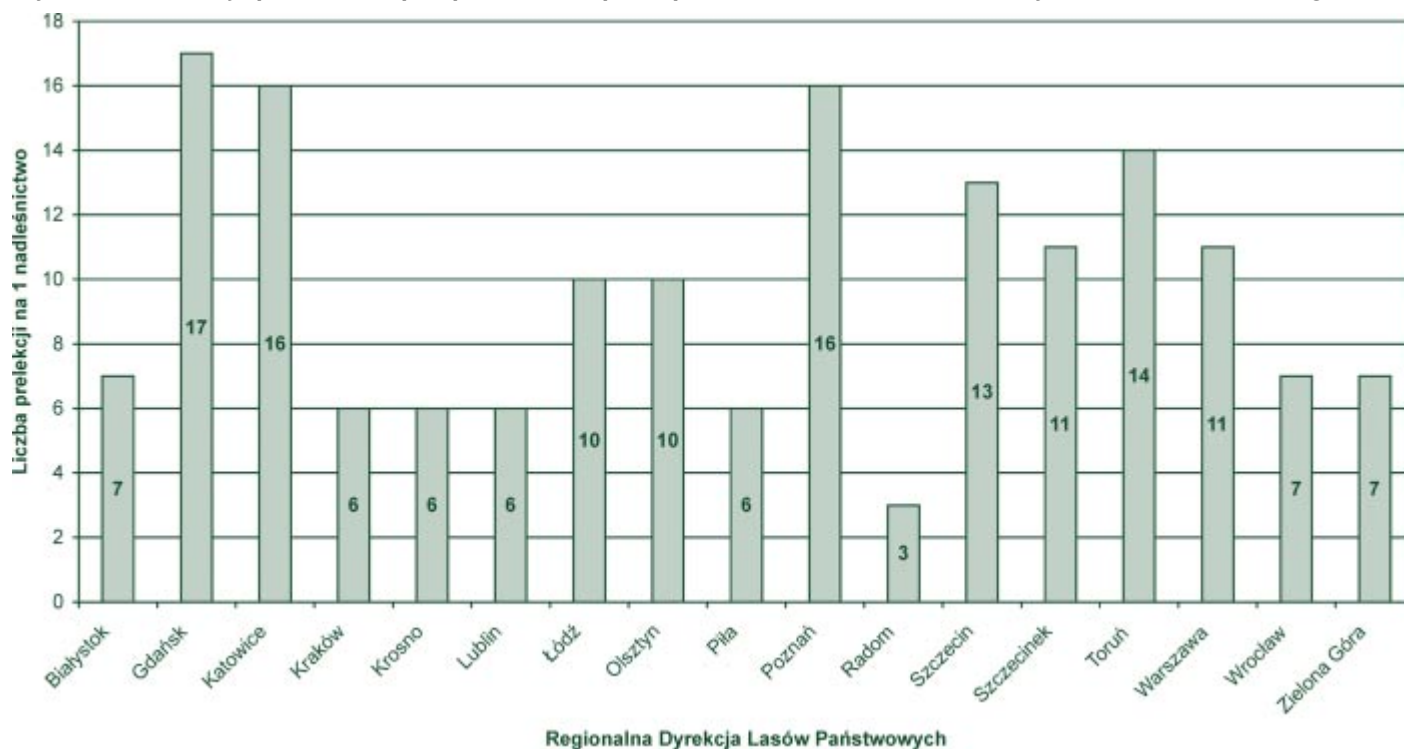
Część wystąpień i prelekcji leśników odbywa się na festynach, imprezach okolicznościowych, ale również na forum samorządowym, na zebraniach wiejskich, na spotkaniach towarzystw i różnych organizacji społecznych. W 2004 r. wykazano 4 327 takich wystąpień, a uczestniczyło w nich ponad 147 tys. osób (TAB. 6). Wśród słuchaczy tej formy edukacji znaczący udział (21,1%) mają osoby dorosłe. Każde nadleśnictwo w Polsce przygotowało i przeprowadziło średnio 10 prelekcji poza szkołą, przy czym najwięcej przypadło na nadleśnictwa z RDLP Gdańsk – 17, Katowice i Poznań – po 16 (Wykres 3).

Konkursy plastyczne, literackie, w tym również wiedzy przyrodniczo-leśnej cieszą się dużym zainteresowaniem dzieci i młodzieży w wieku szkolnym oraz ich nauczycieli i wychowawców. Dodatkowym magnesem przyciągającym uczestników tej formy edukacji są nagrody fundowane przez nadleśnictwa. Są to najczęściej nagrody książkowe, ale czasem również grupowe wy-

Wykres. 2. Lekcje w szkołach przeprowadzone przez pracowników Lasów Państwowych w 2004 roku (według RDLP)

Wykres. 3. Prelekcje poza szkołą przeprowadzone przez pracowników Lasów Państwowych w 2004 roku (według RDLP)

jazdy z leśnikiem na ścieżkę dydaktyczną, zakończone zabawą-quizem przy ognisku. W 2004 roku nadleśnictwa przeprowadziły łącznie 1 194 konkursy (TAB. 7), w których udział wzięło ponad 120 tys. osób, głównie uczniów szkół podstawowych (ok. 60% uczestników). Z danych zawartych w sprawozdaniach wynika, że nadleśnictwa w kraju organizowały w ciągu roku od 2 do 4 konkursów, przy czym najwięcej ich odbyło się w nadleśnictwach RDLP Białystok i Gdańsk, natomiast największą frekwencją cieszyły się konkursy organizowane przez nadleśnictwa RDLP Poznań (Wykres 4).

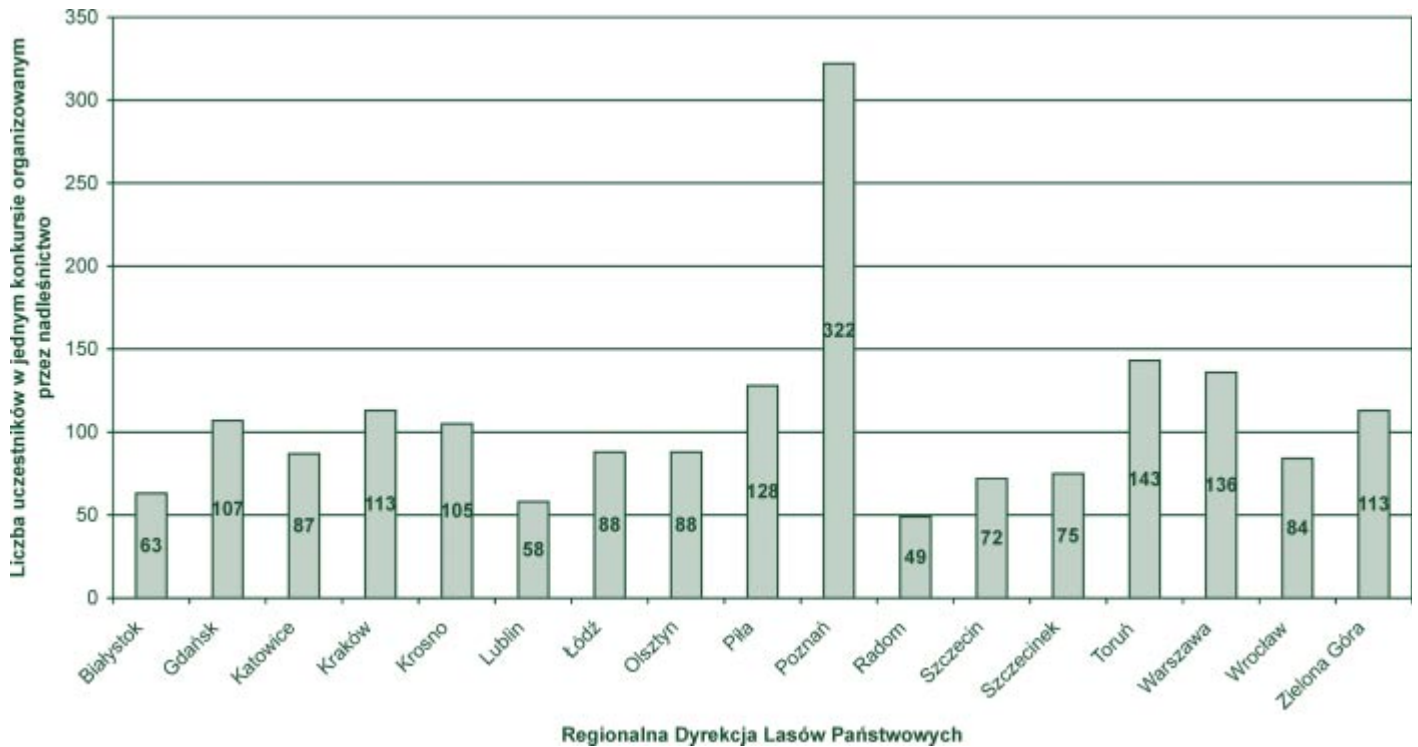
Do masowych form edukacji leśnej z mocno akcentowanymi pierwiastkami wychowawczymi są różnego rodzaju akcje i imprezy okolicznościowe organizowane na terenach leśnych. Wymienić tu można: *Dzień Ziemi*, *Święto Niezapominajki*, *Sprzątanie Świata (i lasu)*, *Święto Lasu*, *zimowe dokarmianie zwierząt*, imprezy dożynkowe itp. W 2004 r. nadleśnictwa organizowały, bądź współorganizowały ponad 2,6 tys. takich akcji i imprez, w których uczestniczyło łącznie 377 240 osób (TAB. 8). Przeciętnie na jedno nadleśnictwo w kraju przypadało sześć akcji, chociaż nadleśnictwa RDLP Warszawa miały ich średnio po 18, a nadleśnictwa RDLP Piła – po 16.

Efektom konkursów plastycznych i fotograficznych organizowanych przez jednostki Lasów Państwowych są często wystawy nagrodzonych prac. Ponadto nadleśnictwa i biura RDLP organizują, bądź wypożyczają różnorodne wystawy udostępniane później do zwiedzania społeczeństwu. W 2004 r. Lasy Państwowe obchodziły jubileusz 80-lecia istnienia i ten temat w wielu miejscach prezentowany był na wystawach towarzyszących obchodom regionalnym. Podkreślić warto, że niektóre obiekty edukacji leśnej w Lasach

Państwowych, jak np. 27 ośrodków edukacji – część pomieszczeń przeznacza zwykle na wystawy stałe (np. ekspozycji i fotografii przyrodniczych), a część miejsca na organizację wystaw czasowych, tematycznych, okolicznościowych. Łącznie, w 2004 r. nadleśnictwa wykazały 388 wystaw, które odwiedziło blisko 220 tys. osób (TAB. 9). Najwyższą frekwencję odnotowano na wystawach organizowanych na terenie RDLP Katowice, Olsztyn i Radom.

Pracownicy Lasów Państwowych wielokrotnie angażują się w działalność edukacyjną, którą trudno zaliczyć do powyżej wyliczonych form. Są to np. konsultacje (również w terenie) i udostępnianie materiałów przy pisaniu prac magisterskich, doktorskich, referatów, sprawozdań, raportów itp. W skali kraju są to setki zdarzeń i kilka tysięcy osób uzyskujących kompetentną informację od leśników. Kolejną formą edukacji zaliczoną tu do form „Inne” jest obsługa własnych stoisk Lasów Państwowych na imprezach targowych, dużych wystawach interdyscyplinarnych, festynach itp. (TAB. 10). Trudno w tym przypadku dokładniej ocenić frekwencję i udział grup wiekowych, jak również faktyczne efekty edukacyjne. Imprezy takie odwiedzane są na ogół przez dziesiątki tysięcy ludzi, np. stoisko Lasów Państwowych na Festynie Archeologicznej w Biskupinie (Nadleśnictwo Gołębki, RDLP Toruń) według szacunkowych danych, w ciągu sześciu dni we wrześniu 2004 roku, odwiedziło około 90 tys. osób. Stoisko leśne RDLP Kraków na wystawie „Agropromocja” odwiedziło około 15 tys. osób, natomiast karty wstępu (zawierające treści edukacyjne) do rezerwatów przyrody na terenie krakowskiej dyrekcji wykupiło ponad 133 tys. osób. Arboretum w Wirtach (RDLP Gdańsk) odwiedziło w 2004 roku ponad 11 tys. osób.

Wykres 4. Frekwencja w konkursach organizowanych przez Lasy Państwowe w 2004 roku (według RDLP)

3. Współpraca w edukacji

Działalność edukacyjna Lasów Państwowych w dużej mierze opiera się na współpracy z podmiotami, dla których edukacja jest zadaniem statutowym, o pierwszorzędym znaczeniu. Są to przede wszystkim szkoły wszystkich poziomów nauczania, ale również ośrodki edukacji ekologicznej, parki narodowe i parki krajobrazowe, domy kultury, muzea, kościoły, czy w końcu media: prasa radio i telewizja.

Szkoły i środowisko nauczycielskie są naturalnym partnerem w działalności edukacyjnej Lasów Państwowych. Oferta przygotowana przez nadleśnictwa trafia tu na podatny grunt i wprost w zapotrzebowanie szkół realizujących edukację formalną, szczególnie w zakresie przedmiotów przyrodniczych. W 2004 roku nadleśnictwa współpracowały z blisko 7 tysiącami szkół (TAB. 11), podejmując ponad 9,6 tys. wspólnych przedsięwzięć (konkursów, wycieczek do lasu, akcji sprzątania lasu, sadzenia drzewek itp.). Statystycznie, każde nadleśnictwo w kraju współpracuje z 16 szkołami, przy czym najwięcej szkół dociera do nadleśnictw RDLP otaczających duże aglomeracje miejskie: Warszawę – 31, Katowice – 23, Poznań – 21 i Gdańsk – 20 szkół na jedno nadleśnictwo (Wykres 5).

Z danych zamieszczonych w sprawozdaniach wynika (TAB. 12), że co trzecie nadleśnictwo w Polsce współpracuje z ośrodkiem edukacji ekologicznej i niemal, co drugie z parkiem krajobrazowym lub narodowym. Współpraca kilku nadleśnictw z jednym podmiotem przyczynia się do rzeczywistego zwielokrotnienia efektów edukacyjnych. Sytuacja ta dotyczy również współpracy z organizacjami poza-

rządowymi, do których zalicza się między innymi tak powszechnie znane, jak Komitet Ochrony Orłów, Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, czy Lubuskie Towarzystwo Przyrodnicze.

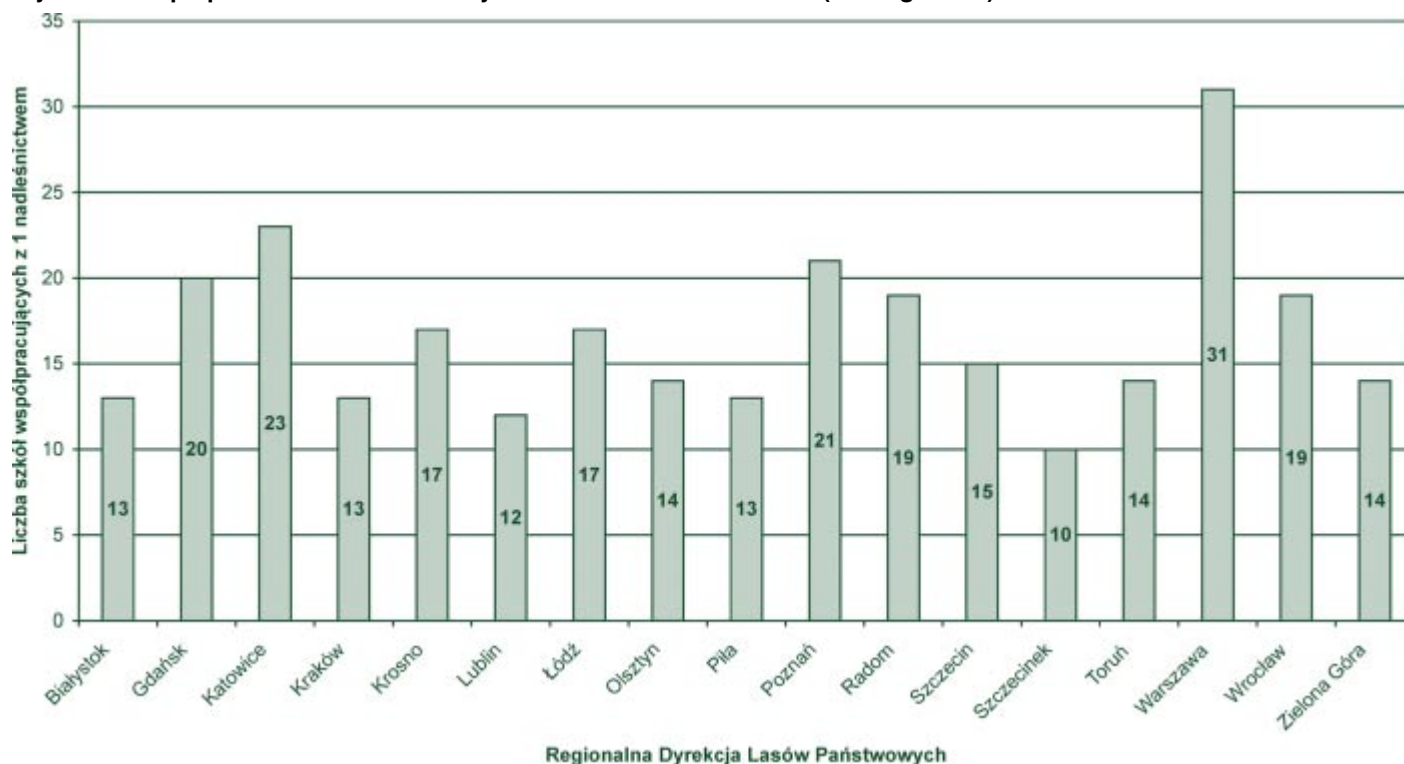
Duże znaczenie w popularyzacji działalności edukacyjnej Lasów Państwowych mają media: prasa, radio i telewizja. „Wspólne przedsięwzięcia” z mediami to przede wszystkim komunikaty i artykuły prasowe oraz programy radiowe i telewizyjne. Ze względów oczywistych (mnogość tytułów prasy regionalnej) to prasa najczęściej informowała o leśnej edukacji (1 280), natomiast radio i telewizja podejmowały te tematy – w 2004 roku – odpowiednio 498 i 433 razy.

Leśnicy współpracują z kościołami. Najczęściej są to informacje i komunikaty podawane przez duchowieństwo – księży, siostry zakonne, katechetów – o zagrożeniach pożarowych lasów, w tym o szkodliwości wypalania traw, ale również są to spotkania z leśnikami przy okazji pozyskiwania stroiszu, czy świątecznej „choinki”. Piękną tradycją jest również uczestnictwo osób duchownych w leśnych uroczystościach rocznicowych, czy poświęceniu nowych obiektów.

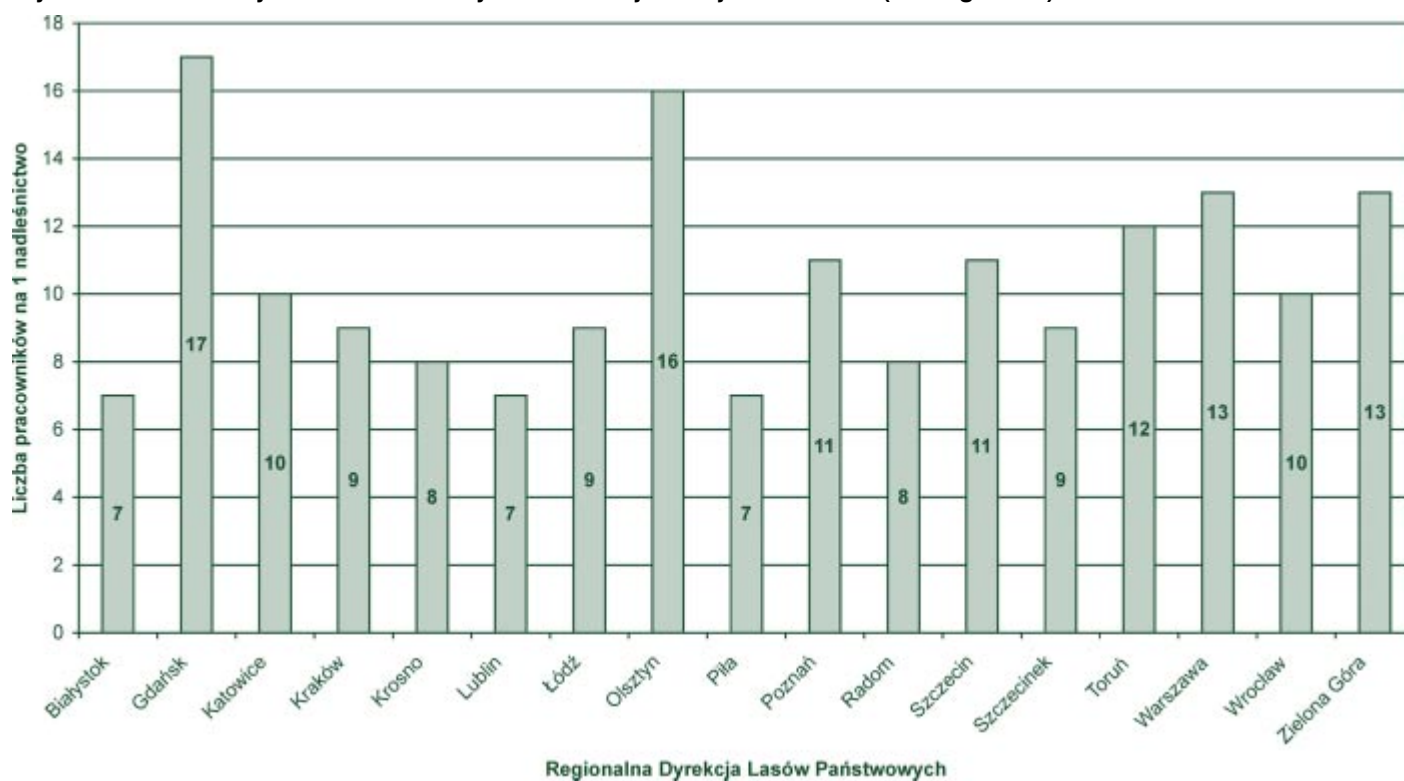
Zaznacza się wzrost zainteresowania współpracą w zakresie edukacji przyrodniczej z podmiotami zagranicznymi. W 2004 r., co czwarte nadleśnictwo wykazało taką współpracę, przy czym najczęściej są to nadleśnictwa z RDLP Katowice, Szczecin i Wrocław.

Stosunkowo dużo podmiotów wykazano w sprawozdaniach w kategorii „Inne” (1 038) uzupełniając informacją, że chodzi tu przeważnie o jednostki samorządowe i Straż Pożarną.

Wykres 5. Współpraca Lasów Państwowych ze szkołami w 2004 roku (według RDLP)

Wykres 6. Pracownicy Lasów Państwowych w edukacji leśnej w 2004 roku (według RDLP)

4. Pracownicy Lasów Państwowych w edukacji leśnej społeczeństwa

Duża i widoczna obecność Lasów Państwowych w nieformalnej edukacji przyrodniczej społeczeństwa jest możliwa dzięki powszechnemu zaangażowaniu pracowników w tę działalność. W 2004 roku 4 409 leśników ja-

kąs część czasu swojej pracy poświęciło na edukację osób zainteresowanych lasem i leśnictwem, czy to na terenie nadleśnictwa, na zaproszenie w szkołach, urządach, czy w innych miejscach. Z ankiet wypełnionych przez nadleśnictwa jeszcze w 2002 roku wynikało, że edukacja zajmuje leśnikom najczęściej 3 do 5% czasu pracy, bez pracowników ośrodków edukacji przyrodniczo-leśnej w leśnych kompleksach promocyjnych (oko-

ło 20 osób w skali kraju), którzy na edukację poświęcają nawet 80% czasu pracy.

Lasy Państwowe na koniec 2004 r. zatrudniały 22 951 pracowników, nie licząc 3 554 robotników stałych, którzy zasadniczo w działalności edukacyjnej LP nie biorą udziału. Z zestawienia powyższych danych wynika, że niemal, co piąty pracownik (19,2%) przeciętnego nadleśnictwa angażuje się w taką działalność.

Z danych zamieszczonych w sprawozdaniach (TAB. 13) wynika, że najliczniejszą grupą edukatorów, liczącą łącznie 2 864 osób, są leśniczowie i podleśniczowie oraz specjaliści, referenci i pracownicy techniczni nadleśnictw (688 osób). Sytuacja ta wynika wprost z przyjętej zasady powszechnego zaangażowania pracowników terenowych w działalność edukacyjną, przynajmniej w odniesieniu do szkół „przynależnych” terytorialnie do danego leśnictwa. Wysoki udział leśniczych i podleśniczych w realizacji zadań edukacyjnych nadleśnictwa jest proporcjonalny do udziału tej grupy w strukturze zatrudnienia w LP (6 213 leśniczych na koniec 2004 r.). Godny uwagi i uznania jest fakt stosunkowo dużego zainteresowania i osobistego zaangażowania nadleśniczych, ich zastępców i inżynierów nadzoru w działania edukacyjne nadleśnictw (TAB. 14). Z natury rzeczy są to wystąpienia i spotkania sporadyczne i ukierunkowane na grupy „bardziej wymagające”, niemniej świadczy o przykładaniu dużego znaczenia przez kadrę kierowniczą do kontaktów ze społeczeństwem.

Przeciętnie 10 pracowników każdego nadleśnictwa w kraju angażuje się w edukację leśną społeczeństwa, przy czym najwyższe dane odnotowano w nadleśnictwach RDLP Gdańsk – 17 pracowników i RDLP Olsztyn – 16 pracowników każdego nadleśnictwa (Wykres 6).

5. Nadleśnictwo edukacyjne roku 2004

Z obliczeń wykonanych w oparciu o dane zawarte w sprawozdaniach z działalności edukacyjnej regionalnych dyrekcji LP wyłania się obraz „odelowego” – pod względem statystycznym – nadleśnictwa roku 2004. W edukacji leśnej takiego nadleśnictwa wykorzystywana jest przede wszystkim leśna ścieżka dydaktyczna. W dziewięciu przypadkach na 10, nadleśnictwo udostępnia rezerwat przyrody i inną jeszcze (gospodarczą) powierzchnię leśną jako obiekt edukacji. Nadleśnictwo modelowe 2004 roku ma 30 proc. szans na posiadanie izby leśnej, jak również wiaty edukacyjnej nazywanej często zieloną klasą.

W różnych formach edukacji leśnej organizowanych przez nadleśnictwo uczestniczyło nieco ponad 3,4 tys. osób. Są to przede wszystkim dzieci i młodzież szkolna w wieku od 7 do 16 lat (87,6%). Uczestnicy edukacji najczęściej korzystają z lekcji terenowych (np. na ścieżce dydaktycznej) i uczestniczą w akcjach organizowanych na terenie nadleśnictwa, typu *Sprzątanie lasu*, *Dzień Ziemi*, *Święto Niezapominajki*. Modelowe nadleśnictwo edukacyjne przeprowadziło w 2004 roku 26 lekcji terenowych,

w każdej z nich uczestniczyło średnio nieco ponad 35 osób, a łącznie 917. Pracownicy tego nadleśnictwa przygotowali 12 lekcji w szkołach dla łącznie 484 uczniów. Przeprowadzili też 10 prelekcji poza szkołą (np. na forum samorządowym, zebraniu wiejskim), w których uczestniczyło łącznie 342 osoby.

Nadleśnictwo przygotowało dwa lub trzy konkursy przyrodnicze (plastyczne, wiedzy przyrodniczej itp.), a w każdym z konkursów uczestniczyły 102 osoby. Ponadto było ono organizatorem lub współorganizatorem sześciu akcji i imprez okolicznościowych, jak *Dzień Ziemi*, *Sprzątanie lasu*, *zimowe dokarmianie zwierząt*. Frekwencja była spora, w każdej akcji uczestniczyło 877 osób. Dziewięćdziesiąt procent nadleśnictw modelowych przygotowało wystawę rysunków, obrazów, fotografii, eksponatów itp., którą odwiedziło 566 osób. W innych formach edukacji przyrodniczej organizowanej przez nadleśnictwo (np. stoiska na targach, festynie, grzybobranie, konsultacje przy pisaniu pracy magisterskiej) uczestniczyło jeszcze ponad 1 400 osób.

W działalności edukacyjnej modelowe nadleśnictwo współpracuje z 16 szkołami, z jedną lub dwoma organizacjami pozarządowymi (np. Komitetem Ochrony Orłów, Ligą Ochrony Przyrody). Co drugie z tych nadleśnictw współpracuje z parkiem krajobrazowym lub narodowym, a co trzecie z ośrodkiem edukacji ekologicznej. W celu promocji wiedzy o lesie nadleśnictwo najczęściej współpracuje z prasą (z jednym lub dwoma tytułami), w której ukazało się w ciągu 2004 roku trzy artykuły (publikacje) o walorach edukacyjnych. Co drugie z nadleśnictw modelowych współpracowało też w przygotowaniu audycji radiowej lub telewizyjnej. Tak szerokie spektrum działań edukacyjnych jest możliwe, ponieważ jest w nich zaangażowanych (w różnym stopniu) 10 pracowników nadleśnictwa, w tym sześciu leśniczych (i podleśniczych) oraz dwóch specjalistów z biura nadleśnictwa. Poza tym w działaniach edukacyjnych, co trzeciego nadleśnictwa uczestniczy nadleśniczy i jego zastępca, a co drugiego – inżynier nadzoru.

6. Regionalna dyrekcja Lasów Państwowych w edukacji leśnej

Regionalne dyrekcje Lasów Państwowych (RDLP) w zakresie edukacji leśnej pełnią funkcję doradczą, koordynującą i generalnie – wspierającą działalność edukacyjną nadzorowanych nadleśnictw. W sprawozdawczości typowe działania RDLP są zazwyczaj sumowane z danymi z nadleśnictw, bądź – częściej – niesłusznie pomijane. W każdej RDLP funkcjonuje koordynator edukacji leśnej, który wykonuje samodzielnie szereg zadań edukacyjnych, jak kontakty ze szkołami, przygotowywanie (i głoszenie) referatów, folderów, publikacji prasowych, programów radiowych i telewizyjnych.

Na przykładzie biura RDLP we Wrocławiu podano wybrane informacje o działalności edukacyjnej tej jednostki. Dziesięciu pracowników biura RDLP (na 65) uczestni-

czy w działaniach edukacyjnych – naczelnik wydziału i dziewięciu specjalistów z różnych wydziałów. Przeprowadzili oni w 2004 roku 21 lekcji terenowych, 48 lekcji w szkole i 10 prelekcji poza szkołą dla łącznie 2,5 tys. osób, głównie uczniów szkół podstawowych. Zorganizowali dwie wystawy, które odwiedziło 2,4 tys. osób, zajmowali się udostępnianiem materiałów i udzielali konsultacji przy pisaniu prac, łącznie 40 uczniom i studentom. Żywe były również kontakty z mediami a ich efektem 14 artykułów i notatek w prasie, 12 audycji i informacji radiowych, 18 programów i wzmianek w telewizji. Biuro RDLP Wrocław współpracuje w zakresie edukacji leśnej z 74 szkołami, dwoma ośrodkami edukacji ekologicznej, trzema parkami narodowymi i sześcioma krajobrazowymi, dziewięcioma organizacjami pozarządowymi, ośmioma podmiotami na rynku mediów, a ponadto z podmiotami rządowymi i samorządowymi na terenie swojego działania.

7. Inne jednostki Lasów Państwowych w edukacji leśnej społeczeństwa

Jednostki organizacyjne Lasów Państwowych, takie jak: Centrum Informacyjne Lasów Państwowych w Warszawie, czy Ośrodek Rozwojowo-Wdrożeniowy Lasów Państwowych w Bedoniu prowadzą działalność wspomagającą nadleśnictwa i regionalne dyrekcje LP w edukacji leśnej społeczeństwa. Wlicza się do tego przede wszystkim działalność wydawniczą (prasę leśną, foldery, informatory, gry dydaktyczne), audiowizualną (nagrania audio, np. głosy przyrody, filmy edukacyjne itp.) i informacyjno-promocyjną (internet, konferencje, festyny).

7.1. Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie

Jednostką organizacyjną Lasów Państwowych o szerokim spektrum działań edukacyjnych jest Ośrodek Kultury Leśnej (OKL) w Gołuchowie. Oferta edukacyjna kierowana jest do wszystkich grup wiekowych publiczności, do każdego turysty z kraju i zagranicy, odwiedzających zabytkową rezydencję rodziny Czartoryskich w Gołuchowie, do dzieci i młodzieży przyjeżdżających w ramach wycieczek szkolnych specjalnie do Muzeum Leśnictwa, pokazowej zagrody zwierząt oraz na lekcje w zabytkowym parku dendrologicznym. Ośrodek organizuje również imprezy okolicznościowe kierowane do społeczności lokalnej, warsztaty dla nauczycieli z regionu oraz szkolenia metodyczne dla leśników.

W ofercie Ośrodka znajdują się m.in.: przewodnictwo po czterech wystawach stałych: *Kulturotwórcza rola lasu, Historia lasu i leśnictwa, Przyrodnicze podstawy gospodarki leśnej i Technika w gospodarstwie leśnym* oraz prowadzenie lekcji muzealnych i terenowych w 20 te-

matach, w tym np. *Zagrożenia lasu, Jak żyje las?, Funkcje lasu, Od nasionka do drzewa, Leśnik gospodarzem lasu, Rozpoznajemy drzewa leśne, Quiz leśny - wiedza leśna z sześciu przedmiotów nauczania*. Ponadto, co roku prowadzone są akcje: *Dzień Ziemi, Sprzątanie Świata, Ratujemy kasztanowce, Konkurs na imię dla żubra*. W 2004 r. w Ośrodku zorganizowano sześć czasowych wystaw poświęconych przyrodzie i kulturze. Wydano dwa foldery i ulotki wspomagające działalność edukacyjną Ośrodka.

W działalność edukacyjną OKL zaangażowanych jest 20 pracowników i sezonowo czterech studentów. W 2004 r. przeprowadzili oni m.in. 70 lekcji terenowych dla ponad 1 600 osób, głównie uczniów szkół podstawowych, siedem akcji i imprez okolicznościowych dla 2,5 tys. osób, przeszkolili 160 leśników z różnych regionów kraju, zaś wystawy w Ośrodku zwiedziło blisko 22 tys. osób. Dużym zainteresowaniem turystów z kraju i zagranicy cieszy się pokazowa zagroda zwierząt, a szczególnie stado hodowlane żubra i koniki polskie. W 2004 r. zagrodę odwiedziło 68 tys. osób.

7.2. Leśny Bank Genów Kostrzyca

Program edukacyjny Leśnego Banku Genów (LBG) Kostrzyca adresowany jest głównie do młodzieży szkolnej i akademickiej, osób zrzeszonych w klubach ekologicznych oraz do dorosłych. Tematykę i zakres zajęć dostosowuje się do wieku i wiedzy odwiedzających. Dla uczniów i nauczycieli szkoły podstawowej, gimnazjum i średniej jest to przede wszystkim *Prezentacja podstawowych pojęć z zakresu ekologii, środowiskotwórczej roli lasu oraz proekologicznej działalności Lasów Państwowych*, natomiast dla studentów, pracowników nauki i działaczy ruchów ekologicznych - *Kierunki działania Lasów Państwowych w zakresie ochrony środowiska i ratowania zagrożonych ekosystemów leśnych*.

W działalności edukacyjnej Leśnego Banku Genów wykorzystywane są: sala edukacyjna oraz do zwiedzania - laboratorium i chłodnia w gmachu głównym, a ponadto pobliskie arboretum z wytyczonymi ścieżkami edukacyjnymi oraz hydrobotaniczna oczyszczalnia ścieków. Edukacja zajmuje się jeden pracownik LBG, w przypadkach koniecznych wspierany przez pracowników z innych działów.

W 2004 roku w edukacji leśnej prowadzonej przez Bank Genów Kostrzyca uczestniczyło 2 036 osób zorganizowanych w 59 grupach, w zdecydowanej większości dzieci i młodzież szkolna z nauczycielami i opiekunami. Natomiast, w szkoleniach i zaawansowanej merytorycznie edukacji leśnej (zawodowej) uczestniczyło 31 grup dorosłych, łącznie blisko tysiąc osób.

SYSTEM SZKOLEŃ LIDERÓW EDUKACJI W LASACH PAŃSTWOWYCH

W celu prowadzenia skutecznej edukacji leśnej społeczeństwa konieczne okazało się przygotowania kadr – liderów edukacji. Pracownicy Lasów Państwowych w toku kształcenia zawodowego na poziomie średnim (technikum leśnego) i wyższym (Wydziałów Leśnych) praktycznie nie otrzymywali dotąd wiedzy, która byłaby wsparciem w ich przyszłej działalności edukacyjnej. Tylko w nielicznych przypadkach, dotyczących na ogół nadleśnictw, w których prowadzone są praktyki zawodowe dla uczniów średnich szkół leśnych, pracownicy posiadają świadectwo ukończenia kursów pedagogicznych. W związku z powyższym, jeszcze w 2002 roku zaplanowano system szkoleń dla pracowników Lasów Państwowych – przyszłych liderów edukacji leśnej społeczeństwa, który obejmuje szkolenia na poziomach: krajowym, regionalnym i podstawowym.

- Pozyskiwanie funduszy na działalność edukacyjną,
- Działalność edukacyjna nadleśnictw wokół dużych miast i aglomeracji.

W 2004 roku przeprowadzono jedno szkolenie o zasięgu ogólnokrajowym dla liderów edukacji leśnej. Odbyło się ono w Ośrodku Szkoleniowym w Puszczykowie w marcu 2004 roku. Tematem wiodącym wykładów, prezentacji i warsztatów było – „Wykorzystanie internetu w edukacji leśnej społeczeństwa”. Ponadto, w październiku 2004 roku na terenie Leśnego Kompleksu Promocyjnego Bory Tucholskie odbyły się trzydniowe warsztaty dla koordynatorów edukacji leśnej na szczeblu RDLP. Przedyskutowano rolę, zadania i proponowane usytuowanie koordynatora edukacji w strukturze regionalnej dyrekcji.

1. Szkolenia na szczeblu krajowym

W latach 2002-2004 odbyło się pięć edycji warsztatów dla liderów edukacji leśnej na szczeblu krajowym. W pierwszych dwóch latach ich częstotliwość była większa i przeprowadzono cztery trzydniowe szkolenia w Jedlni, Porążynie, Rogowie i Gołuchowie. Uczestniczyły w nich każdorazowo około 80 pracowników LP, z nadleśnictw Leśnych Kompleksów Promocyjnych i przedstawicieli regionalnych dyrekcji LP. W trakcie tych szkoleń zaprezentowano i przećwiczone w formie warsztatowej tematy o fundamentalnym znaczeniu dla praktycznej działalności edukacyjnej, m.in.:

- Zarządzenie Nr 57 Dyrektora Generalnego LP w sprawie prowadzenia edukacji leśnej w Lasach Państwowych, w tym: *Strategia edukacji leśnej w Lasach Państwowych i Wytyczne do tworzenia programu edukacji leśnej w nadleśnictwie*,
- Edukacja leśna w szkolnych programach nauczania,
- Edukacja leśna różnych grup wiekowych,
- Edukacja dorosłych,
- Metoda projektu w działalności edukacyjnej,
- Leśna ścieżka dydaktyczna (edukacyjna),
- Edukacja osób niepełnosprawnych,
- Podstawy przygotowania dobrego szkolenia,
- Sztuka pisania i redagowania,
- Współpraca z samorządami, parkami krajobrazowymi i organizacjami pozarządowymi,
- Jak kształtować pozytywny wizerunek leśnika,
- Organizacja myślenia o edukacji leśnej społeczeństwa – satysfakcje błędy, szanse i zagrożenia,

2. Szkolenia na szczeblu regionalnym (RDLP) i podstawowym (nadleśnictwa)

Począwszy do 2004 roku położono nacisk na prowadzenie szkoleń regionalnych dla liderów edukacji i pracowników nadleśnictw zajmujących się (nawet sporadycznie) edukacją leśną społeczeństwa. W wielu przypadkach z powodzeniem prowadzono również szkolenia na poziomie podstawowym, czyli w nadleśnictwach.

Szkolenia regionalne najczęściej przyjmowały formę dwudniowych warsztatów, w których uczestniczyli przedstawiciele nadleśnictw podległych danej dyrekcji. Pośród wykładowców i animatorów zajęć warsztatowych dominowali praktycy edukacji formalnej – metodycy, doświadczeni nauczyciele, a także pracownicy komórek edukacyjnych w parkach narodowych i krajobrazowych. Problematyka szkoleń w dużej mierze nawiązywała do wcześniej odbytych warsztatów krajowych. Najczęściej powtarzały się następujące tematy: *Metody aktywizujące w edukacji, Przygotowanie i planowanie zajęć dydaktycznych, Gry i zabawy dydaktyczne w edukacji, Modele i zasady pracy z grupą, Podstawy psychologiczne edukacji, Metody i techniki w edukacji różnych grup wiekowych*. Spora część tematów dotyczyła strony formalnej działalności edukacyjnej nadleśnictw, na przykład: *Konspekty zajęć, karty pracy i arkusze ocen w edukacji leśnej, Przygotowanie i prezentacja projektów edukacyjnych realizowanych w nadleśnictwach, Folder, broszura i ulotka w edukacji leśnej, Przygotowanie leśnej ścieżki dydak-*

tycznej w nadleśnictwie, *Multimedia w edukacji leśnej*. W kilku przypadkach, w ramach szkoleń regionalnych podejmowano tematy praktycznej współpracy z mediami, ośrodkami doskonalenia nauczycieli, parkami krajobrazowymi i innymi podmiotami na niwie edukacji przyrodniczej w terenie.

Siedem regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych zrealizowało szkolenia w formie dwu- i trzydniowych wyjazdów na teren Leśnych Kompleksów promocyjnych, rzadziej parków narodowych – w celu zapoznania się z infrastrukturą edukacyjną, sprawdzonymi rozwiązaniami i doświadczeniami w zakresie działalności dydaktycznej pracujących tam leśników. Tego typu szkolenia zyskały bardzo wysokie oceny uczestników. Wyjazdy szkoleniowe odbywały się najczęściej na terenie: LKP Puszcze Szczecińskiej, LKP Lasy Lubuskie, LKP Bory Tucholskie, Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie oraz Parków Narodowych: Drawieńskiego, Wolińskiego, Ojcowskiego i Bory Tucholskie.

W dziewięciu regionalnych dyrekcjach Lasów Państwowych przeprowadzono szkolenia na szczeblu podstawowych, czyli w nadleśnictwach. Prowadzili je najczęściej liderzy edukacji z macierzystego nadleśnictwa, czasem przy wsparciu nauczyciela-metodyka. Modelową formę szkolenia te przyjęły na terenie Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Zielonej Górze. We wszystkich nadleśnictwach, w okresie od lutego do kwietnia 2004 roku, przeprowadzono zajęcia warsztatowe dla pracowników biura i leśniczych, pod hasłem *Kulturotwórcza rola lasu*. Całodniowe zajęcia w każdym nadleśnictwie realizowała grupa praktyków edukacji z Ośrodka Edukacji Przyrodniczo-Leśnej LKP Lasy Lubuskie, przy współpracy metodyków z Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Zielonej Górze. Jest to udany przykład przenoszenia doświadczeń leśników z nadleśnictw „promocyjnych” (LKP) do pozostałych na terenie jednej dyrekcji.

IV.

PORADNIK EDUKACJI LEŚNEJ

Podjęcie planowej działalności edukacyjnej przez Lasy Państwowe poprzedził i jest równolegle prowadzony – opisany powyżej – program szkoleń przygotowujący liderów edukacji w nadleśnictwach. Ponadto, realizowany jest program wydawniczy zeszytów z serii „*Poradnik edukacji leśnej*”. Pierwsze zeszyty tej serii, wydanej przez Centrum Informacyjne Lasów Państwowych w nakładzie 3 tys. egz., ukazały się w 2002 roku, kolejne w latach 2003-2004. Seria jest kontynuowana do wyczerpania najważniejszych – z punktu widzenia edukacji leśnej – tematów. Do końca 2004 roku ukazały się następujące zeszyty (podano też nazwiska autorów):

1. Edukacja leśna. Stan obecny i perspektywy. – Ryszard Kapuściński
2. Wytyczne do tworzenia Programu edukacji leśnej w nadleśnictwie. – Tadeusz Chrzanowski
3. Edukacja leśna w pracy leśniczego. – Tadeusz Chrzanowski
4. Tworzymy ścieżkę edukacyjną w nadleśnictwie. – Andrzej Antczak
5. Treści edukacji leśnej oraz ich realizacja. – Ilona Mrowińska, Paweł Mrowiński

6. Zarys strategii rozwoju edukacji leśnej społeczeństwa w Lasach Państwowych. – Barbara Czołnik
7. Jak przeprowadzić lekcję w lesie? – Hanna Będkowska
8. Edukacja przyrodnicza osób niepełnosprawnych. – Leszek Skrętkowicz
9. Język tablic informacyjnych. Zachęcać, czy odstraszać? – Joanna Gil-Śleboda
10. Las ma wiele funkcji. Zadania i materiały metodyczne. – Krystyna Becmer
11. Praca leśnika. Zadania i materiały metodyczne. – Krystyna Becmer
12. Edukacja leśna różnych grup wiekowych. Wskazówki psychologiczne, merytoryczne i metodyczne. – Barbara Czołnik
13. Wartości i kompetencje w edukacji leśnej. – Barbara Czołnik
14. Współpraca leśnika i nauczyciela w edukacji leśnej. – Arleta Poręba-Konopczyńska
15. Metody edukacji leśnej. – Ilona Mrowińska, Paweł Mrowiński

Dyrektor Generalny Lasów Państwowych Zarządzeniem nr 41 z 2002 roku powołał Zespół zadaniowy ds. wspomaganie merytorycznego działania w zakresie edukacji leśnej w Lasach Państwowych. W Zespole pracuje stale sześciu leśników reprezentujących: nadleśnictwa (3 osoby), Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie (1 osoba), regionalne dyrekcje LP (1 osoba) i Dyrekcję Generalną LP (1 osoba). W chwili powołania, do zadań Zespołu należało:

- zebranie informacji na temat funkcjonowania edukacji leśnej w Lasach Państwowych oraz przedstawienie oceny dotychczasowej działalności w tym zakresie,
- opracowanie propozycji kierunków rozwoju edukacji leśnej w Lasach Państwowych oraz ujednoczenie w omawianym zakresie,
- opracowanie projektu szkoleń dla pracowników zajmujących się edukacją leśną w nadleśnictwach,
- opracowanie koncepcji „Poradnika edukacji leśnej”,
- doradztwo i opiniowanie projektów wydawnictw, programów edukacyjnych, ścieżek dydaktycznych, izb leśnych oraz udzielanie – w ramach wspomaganie merytorycznego – odpowiedzi na zapytania (jednostek organizacyjnych LP) dotyczące edukacji leśnej.

Wymienione zadania Zespół w większości już zrealizował, część z nich zaś ma charakter ciągły i te są przedmiotem dyskusji na spotkaniach Zespołu, po czym w formie ustaleń przedkładane do akceptacji na szczeblu Dyrekcji Generalnej LP. W 2004 r. Zespół spotykał się trzykrotnie omawiając sprawy bieżące, takie jak: przygotowanie i program kolejnych warsztatów dla liderów edukacji (w Puszczykowie) i dla koordynatorów edukacji na szczeblu RDLP (w Tucholi), realizacja serii wydawniczej „Poradnik edukacji leśnej”, program wyjazdu studyjnego na teren Niemiec.

Członkowie Zespołu w 2004 r. przygotowali kilka publikacji prasowych oraz wygłosili kilka referatów omawiających aktualny stan edukacji leśnej społeczeństwa w Lasach Państwowych. Były to m.in. publikacje Tadeusza Chrzanowskiego:

- 1) **Edukacja leśna**, w: Biuletynie Eko-edukacyjnym, będącym dodatkiem do „Przyrody Polskiej” (nr 1/2004),
- 2) **Edukacja leśna społeczeństwa w Lasach Państwowych**, w „Lesie Polskim” (nr 6/2004).

- 3) **Edukacja leśna społeczeństwa w Lasach Państwowych – wybór modelu powszechnego**, w „Biblioteczce leśniczego” (zeszyt 196, Wydawnictwo Świat, Warszawa 2004), oraz referaty:

- 1) pt. **Sukcesy i porażki w edukacji przyrodniczo-leśnej**, wygłoszony przez Tadeusza Chrzanowskiego na sesji referatowej 104 Zjazdu Polskiego Towarzystwa Leśnego w Waplewie, 16 września 2004 roku i na IX Konferencji „Współczesne zagadnienia edukacji leśnej społeczeństwa” w Rogowie 6 grudnia 2004 roku,
- 2) pt. **Nowe doświadczenia w edukacji leśnej społeczeństwa**, wygłoszony przez Pawła Mrowińskiego na konferencji „10 lat Leśnych Kompleksów Promocyjnych” w Rogowie 16 listopada 2004 roku.

Ponadto, członkowie Zespołu przygotowali 14 bogato ilustrowanych artykułów będących syntezą wiedzy i doświadczeń zdobytych podczas wyjazdu studyjnego do Niemiec (Bawarii i Badenii-Wirtembergii) oraz do krajów skandynawskich we wrześniu i październiku 2004 roku, uzupełniając je czterema artykułami prezentującymi ośrodki edukacji przyrodniczo-leśnej w kraju. Materiały te ukazały się w formie numeru specjalnego „*Biuletynu RDLP w Toruniu*” i trafiły do wszystkich jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych, z przeznaczeniem do wykorzystania w działalności edukacyjnej.

W 2004 roku, Zespół zadaniowy ds. edukacji leśnej był – w imieniu Dyrekcji Generalnej LP – organizatorem pierwszego ogólnopolskiego konkursu pod hasłem *Leśnik gospodarzem lasu*, na najlepsze scenariusze zajęć z zakresu edukacji leśnej dla wszystkich poziomów nauczania. Konkurs adresowany był do pracowników Lasów Państwowych zajmujących się edukacją leśną społeczeństwa i osób z nimi – na tej niwie – współpracujących (np. nauczycieli). Zainteresowanie konkursem było stosunkowo duże, wpłynęło 30 prac zawierających scenariusze zajęć dla pięciu poziomów nauczania. Najlepsze prace nagrodzono i po opracowaniu redakcyjnym przeznaczono do opublikowania w zeszytach „*Poradnika edukacji leśnej*” w celu upowszechnienia w Lasach Państwowych.

Finansowanie edukacji leśnej w skali Lasów Państwowych nie było dotąd przedmiotem szczegółowej, odrębnej sprawozdawczości. W 2004 roku Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych dofinansowała działalność edukacyjną nadleśnictw w całym kraju ze środków funduszu leśnego w wysokości 1 354 tys. zł, natomiast budżet państwa – dodatkowo w wysokości 1 818 tys. zł. Znaczący udział w finansowaniu tej działalności mają wciąż środki własne nadleśnictw. Dla przykładu, w przypadku nadleśnictw RDLP Toruń udział procentowy źródeł finansowania edukacji leśnej w 2004 roku był następujący:

– środki Lasów Państwowych	
a) fundusz leśny	- 12,7%
b) środki własne nadleśnictw	- 61,7%
– środki zewnętrzne	
c) budżet państwa	- 20,3%
d) Fundusze Ochrony Środowiska	- 5,3%
<hr/>	
Razem	- 100,0%

Z puli środków przeznaczonych na działalność edukacyjną Lasów Państwowych w 2004 roku finansowano przede wszystkim:

- tworzenie, utrzymanie i wyposażenie ośrodków edukacji w leśnych kompleksach promocyjnych, izb leśnych, ścieżek dydaktycznych i innych obiektów edukacji,
- przygotowanie i druk własnych wydawnictw edukacyjnych: folderów, przewodników, map, w tym również serii wydawniczej „*Poradnik edukacji leśnej*”,
- zakup materiałów i środków dydaktycznych do prowadzenia edukacji leśnej, w tym tablic, publikacji, sprzętu do obserwacji przyrody, sprzętu audiowizualnego,
- szkolenia dla liderów edukacji leśnej na wszystkich szczeblach organizacyjnych LP, funkcjonowanie Zespołu Zadaniowego ds. edukacji leśnej.

EDUKACJA LEŚNA SPOŁECZEŃSTWA w Lasach Państwowych

Edukacja leśna społeczeństwa jest dzisiaj jednym z podstawowych zadań administracji Lasów Państwowych. Podstawy prawne tej działalności znajdują się w kilku dokumentach, m.in. Polityce leśnej państwa (1997 r.) i Zarządzeniu nr 57 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z 2003 r. w sprawie wytycznych prowadzenia edukacji leśnej społeczeństwa w Lasach Państwowych.

Edukacja leśna była i jest obecna w pracy zawodowej leśników od niepamiętnych czasów, jednak formy bardziej zorganizowane przyjęła wraz z powołaniem leśnych kompleksów promocyjnych w 1994 roku. Jej dynamiczny, a nawet żywiołowy rozwój to zasługa dużego zaangażowania leśników, które – z kolei – jest odpowiedzią na rosnące z każdym rokiem zainteresowanie i potrzeby społeczne w tym zakresie.

Działalność edukacyjna Lasów Państwowych ma na celu upowszechnianie w społeczeństwie wiedzy o środowisku leśnym oraz wielofunkcyjnej i zrównoważonej gospodarce leśnej; podnoszenie świadomości społeczeństwa (kształtowanie postaw, wychowanie) w zakresie racjonalnego i odpowiedzialnego korzystania z wszystkich funkcji lasu oraz budowanie zaufania społecznego do działalności zawodowej leśników.

Jednostki organizacyjne Lasów Państwowych, w tym przede wszystkim 430 nadleśnictw, z początkiem 2004 r. wprowadziły w życie jednolity „Program edukacji leśnej społeczeństwa”. Dokument ten pozwala na coroczne podsumowanie działalności edukacyjnej Lasów Państwowych. Na tej i kolejnych stronach folderu pokazano syntetyczne dane z tego zakresu zebrane na 1 stycznia 2005 roku.

Lekcja w lesie ▶

Ośrodek Edukacji w Kliniskach

Szkolenie leśników w Glinnej

Lekcja w klasie

Ośrodek Edukacji Przyrodniczo-Leśnej w Woziwodzie

Leśna klasa w Białych Błotach

OBIEKTY I FORMY EDUKACJI

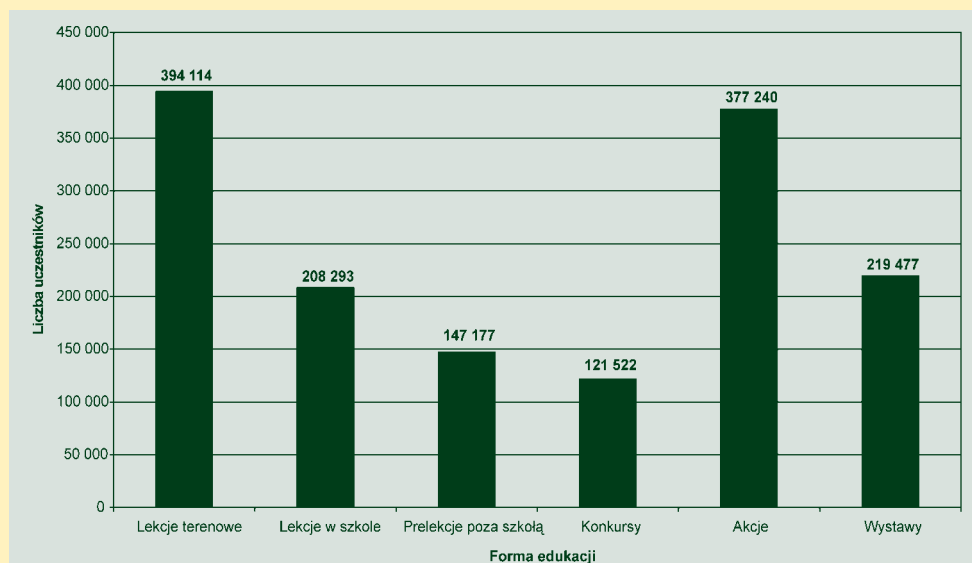
W edukacji leśnej społeczeństwa lasy Państwowe wykorzystują blisko dwa tysiące różnorodnych obiektów własnych. Są to ośrodki edukacji przyrodniczo-leśnej, zielone szkoły oraz izby leśne. Jednak, największą popularnością i frekwencją cieszą się leśne ścieżki dydaktyczne (edukacyjne) i zielone klasy przyjmujące na ogół postać drewnianej wiaty na wolnym powietrzu, często z miejscem na bezpieczne ognisko. Najpiękniejszym obiektem edukacji leśnej jest sam las. Leśnicy często do edukacji wykorzystują urokliwe zakątki leśne, w tym rezerwy przyrody, użytki ekologiczne, ale również powierzchnie „gospodarcze”, jak: szkółki leśne, obiekty małej retencji, drzewostany nasienne itp.

Podstawową formą edukacji leśnej są zajęcia terenowe przeprowadzone przez leśnika i nauczyciela z grupą dzieci lub młodzieży na terenie lasu. Najlepiej do tego celu nadaje się wytyczona, oznakowana i zagospodarowana przez nadleśnictwo – ścieżka dydaktyczna. Lekcje terenowe mogą być przeprowadzone w rezerwacie przyrody, szkółce leśnej, jak również w formie pogadanki w zielonej klasie. W okresie wiosennym leśnicy często odwiedzają szkoły prowadząc lekcje na temat zagrożeń

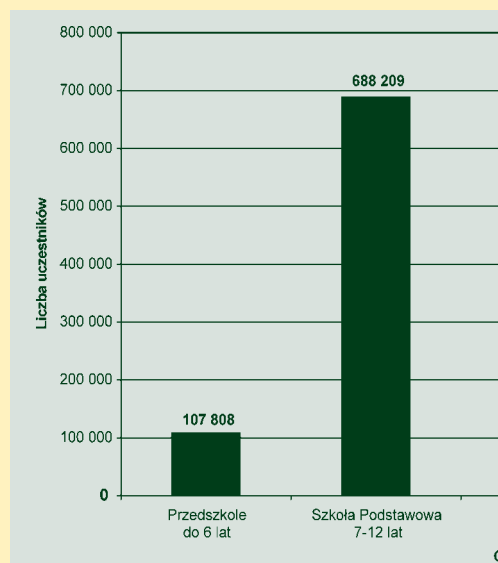
pożarowych, bezpiecznego zachowania się w lesie, znaczenia lasu w życiu człowieka itp.

Przyroda lasu jest często tematem konkursów plastycznych organizowanych przez nadleśnictwa i regionalne dyrekcje Lasów Państwowych. Konkursy organizowane są zazwyczaj we współpracy ze szkołami, ośrodkami edukacji ekologicznej, parkami krajobrazowymi i lokalnymi mediami. Elementem konkursu, dodatkowo zachęcającym dzieci i młodzież do uczestnictwa są atrakcyjne nagrody fundowane przez organizatorów dla zwycięzców konkursu, jak również późniejsza prezentacja prac na ogólnodostępnych wystawach czasowych.

W ostatnich latach znacząco wzrosło zainteresowanie szkół uczestnictwem w różnego rodzaju akcjach, typu *Dzień Ziemi*, *Sprzątanie Świata*, *Święto Niezapominajki*, nagłaśnianych zazwyczaj z wyprzedzeniem przez media. Tradycyjnie przy takiej okazji leśnicy są zapraszani na spotkania z młodzieżą lub wręcz do współorganizowania akcji. Sami leśnicy specjalizują się w lokalnych akcjach *sprzątania lasu*, *pokazowego sadzenia drzewek*, bądź *zimowego dokarmiania zwierząt*.

Frekwencja w formach edukacji prowadzonej przez Lasy Państwowe w 2004 roku

Uczestnicy edukacji leśnej w 2004 roku

◀ Zajęcia terenowe

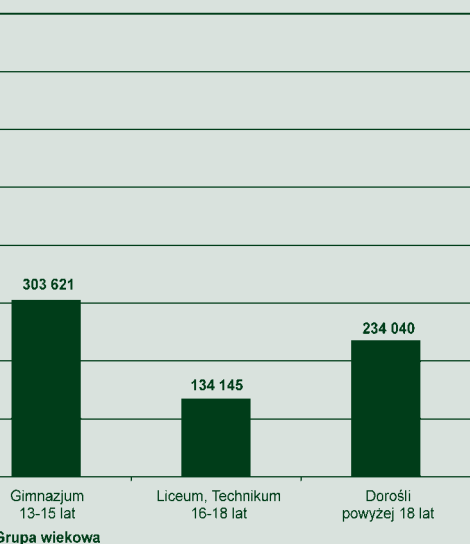
Obiekty Lasów Państwowych wykorzystywane w edukacji leśnej w 2004 roku

Obiekt	Ogółem w Lasach Państwowych
Ośrodek edukacji	27
Zielona szkoła	6
Izba (= klasa) leśna	125
Wiata edukacyjna (= zielona klasa)	133
Leśna ścieżka edukacyjna	601
Park, ogród dendrologiczny	59
Powierzchnia (np. szkółka leśna), punkt edukacyjny	374
Rezerwat wykorzystywany w edukacji	394
Inne	249

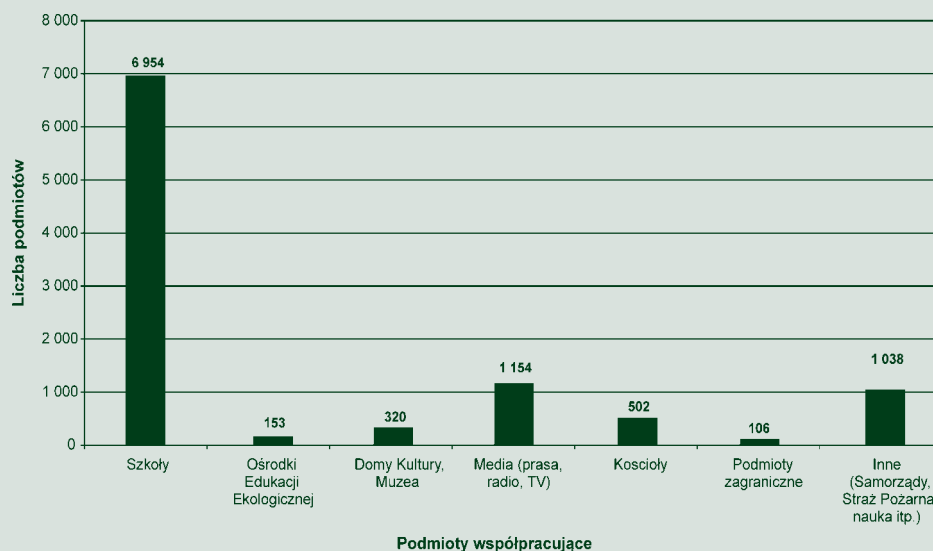
Promocja i ...edukacja na Polach Mokotowskich w Warszawie

Przy tworzeniu programów edukacji leśnicy współpracują z nauczycielami

2004 roku według grup wiekowych

Podmioty współpracujące z Lasami Państwowymi w edukacji leśnej w 2004 roku

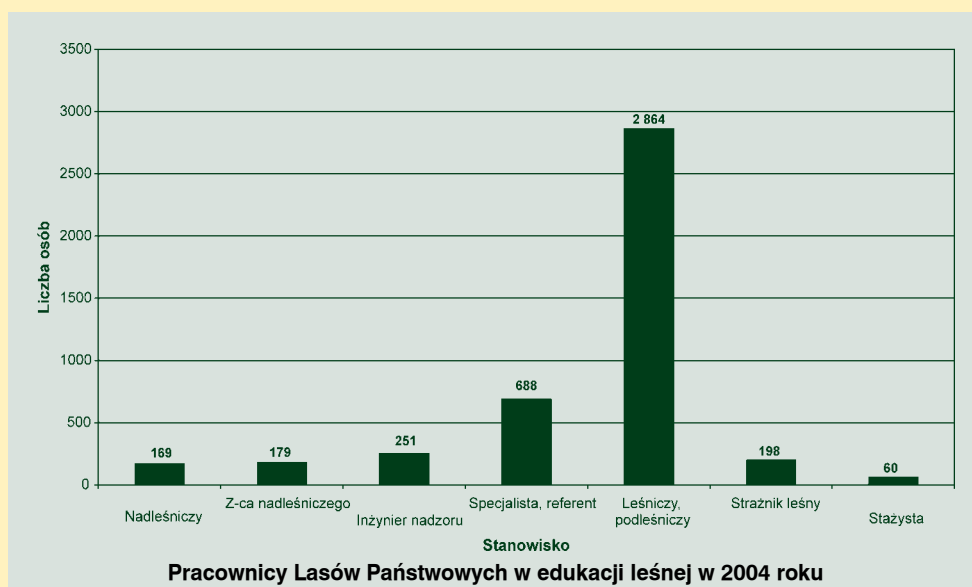
KADRA LASÓW PAŃSTWOWYCH W EDUKACJI LEŚNEJ społeczeństwa

Powszechny charakter edukacji leśnej społeczeństwa jest możliwy dzięki dużemu zaangażowaniu kadry Lasów Państwowych w tę działalność. Blisko 20 proc. (4,4 tys. osób) pracowników w różnym stopniu włącza się w działalność edukacyjną swojej jednostki. Działalność ta przybiera coraz częściej formy wysoce profesjonalne, bowiem równolegle, od trzech lat realizowany jest w Lasach Państwowych system szkoleń liderów edukacji. W przygotowaniu liderów dużą rolę odgrywają różne formy współpracy z podmiotami statutowo zajmującymi się edukacją, jak np. Ośrodkami Doskonalenia Nauczycieli, centrami edukacji ekologicznej, pracowniami edukacji w parkach narodowych i krajobrazowych, firmami specjalizującymi się w organizacji szkoleń. Powszechna stała się również wymiana i korzystanie z doświadczeń ośrodków edukacji przyrodniczo-leśnej Lasów Państwowych. Niektóre z nich mają już spore tradycje we współpracy międzynarodowej na niwie edukacji ekologicznej.

Wartościowym wsparciem dla pracy edukacyjnej leśników jest seria wydawnicza Centrum Informacyjnego Lasów Państwowych pt. *Poradnik edukacji leśnej*, na którą składają się sukcesywnie od 2002 roku wydawane zeszyty podejmujące najważniejsze z punktu widzenia praktyki – tematy edukacji leśnej społeczeństwa.

Leśniczowie są najliczniejszą grupą pracowników LP prowadzących edukację leśną

Warsztaty dla koordynatorów edukacji leśnej – Tuchola 2004

Warsztaty dla liderów edukacji leśnej – Puszczykowo 2004

1. Edukacja leśna społeczeństwa jest jedną z podstawowych działalności Lasów Państwowych. Zarządzenie nr 57 Dyrektora Generalnego LP z 2003 r. wprowadziło obowiązek planowania i sprawozdawczości w tym zakresie. Niniejszy Raport jest podsumowaniem pierwszego (2004) roku w planowej działalności edukacyjnej Lasów Państwowych.

2. W edukacji leśnej społeczeństwa Lasy Państwowe wykorzystują blisko dwa tysiące różnorodnych obiektów własnych. Są to ośrodki edukacji przyrodniczo-leśnej (27 obiektów), zbliżone do nich zielone szkoły (6 obiektów) oraz izby leśne (125). W ostatnich kilku latach na popularności zyskują „zielone klasy” przyjmujące na ogół postać wiaty edukacyjnej wybudowanej z drewna na wolnym powietrzu. W 2004 r. już 133 takie obiekty funkcjonowały na terenie nadleśnictw. Obiektem edukacji leśnej cieszącym się niezmiennie największym powodzeniem wśród odwiedzających są leśne ścieżki edukacyjne, zwane też dydaktycznymi. Na koniec 2004 r. funkcjonowało 601 ścieżek na 430 istniejących nadleśnictwach. W edukacji leśnej wykorzystuje się również inne powierzchnie, jak: szkółki leśne, drzewostany nasienne, rezerваты przyrody, użytki ekologiczne itp.

3. W działalności edukacyjnej Lasów Państwowych realizowanych jest wiele form edukacji leśnej społeczeństwa. Najbardziej pożądana, ale jednocześnie wymagająca dla prowadzącego jest „lekcja terenowa”. Tego typu zajęć przeprowadzono w Lasach Państwowych w 2004 roku ponad 11 tys. i uczestniczyło w nich blisko 395 tys. osób. Ponadto, leśnicy przeprowadzili blisko 5 tys. lekcji w szkołach i ponad 4,3 tys. prelekcji poza szkołą. Organizowali też konkursy, akcje i wystawy przyrodnicze. We wszystkich wymienionych formach edukacji leśnej uczestniczyło łącznie blisko 1,5 mln osób.

4. Działalność edukacyjna Lasów Państwowych w dużej mierze opiera się na współpracy z podmiotami, dla których edukacja jest zadaniem statutowym. Są to przede wszystkim szkoły wszystkich poziomów nauczania, jak również ośrodki edukacji ekologicznej, parki narodowe i krajobrazowe, domy kultury, muzea, kościoły, czy też media: prasa radio i telewizja.

Szkoły i środowisko nauczycielskie są naturalnym partnerem w działalności edukacyjnej Lasów Państwowych. W 2004 roku nadleśnictwa współpracowały z blisko 7 tysiącami szkół, podejmując ponad 9,6 tys. wspólnych przedsięwzięć (konkursów, wycieczek do lasu, akcji sprzątania lasu, sadzenia drzewek itp.).

Stosunkowo dużo podmiotów wykazano w sprawoz-

daniach w kategorii „Inne” (1 038) uzupełniając informacją, że chodzi tu przeważnie o jednostki samorządowe i Straż Pożarną.

5. Duża i widoczna obecność Lasów Państwowych w nieformalnej edukacji przyrodniczej społeczeństwa jest możliwa dzięki powszechnemu zaangażowaniu pracowników w tę działalność. W 2004 roku 4 409 leśników jakąś część czasu swojej pracy poświęcało na edukację osób zainteresowanych lasem i leśnictwem, czy to na terenie nadleśnictwa, czy na zaproszenie w szkołach, urzędach i w innych miejscach.

Najliczniejszą grupą edukatorów, liczącą łącznie 2 864 osób, są leśniczowie i podleśniczowie oraz – na drugim miejscu – specjaliści, referenci i pracownicy techniczni nadleśnictw – 688 osób. Wysoki udział leśniczych i podleśniczych w realizacji zadań edukacyjnych nadleśnictwa jest proporcjonalny do udziału tej grupy w strukturze zatrudnienia w LP (6 213 leśniczych na koniec 2004 r.). Godny uwagi i uznania jest fakt stosunkowo dużego zainteresowania i osobistego zaangażowania nadleśniczych, ich zastępców i inżynierów nadzoru w działania edukacyjne nadleśnictw.

6. Regionalne dyrekcje Lasów Państwowych (RDLP) w zakresie edukacji leśnej pełnią funkcję doradczą, koordynującą i generalnie – wspierającą działalność edukacyjną nadzorowanych nadleśnictw. W każdej RDLP funkcjonuje koordynator edukacji leśnej, który wykonuje szereg „własnych” zadań edukacyjnych, jak kontakty ze szkołami, przygotowywanie (i głoszenie) referatów, folderów, publikacji prasowych, programów radiowych i telewizyjnych. Takie działania podejmują też inni pracownicy biura RDLP.

Jednostki organizacyjne Lasów Państwowych, takie jak: Centrum Informacyjne Lasów Państwowych w Warszawie, czy Ośrodek Rozwojowo-Wdrożeniowy Lasów Państwowych w Bedoniu prowadzą działalność wspomagającą nadleśnictwa i regionalne dyrekcje LP w edukacji leśnej społeczeństwa. Jest to przede wszystkim działalność wydawnicza (prasa leśna, foldery, informatory, gry dydaktyczne), audiowizualna (nagrania audio, np. głosy przyrody, filmy edukacyjne itp.) i informacyjno-promocyjna (internet, konferencje, festyny).

Jednostką organizacyjną Lasów Państwowych o szerokim spektrum działań edukacyjnych jest Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie (teren RDLP Poznań). Oferta edukacyjna Ośrodka kierowana jest do wszystkich grup wiekowych ludności, do każdego turysty z kraju i zagranicy, odwiedzających zabytkową rezydencję rodziny Czartoryskich w Gołuchowie, do dzieci i młodzieży przyjeżdża-

jących w ramach wycieczek szkolnych specjalnie do Muzeum Leśnictwa, pokazowej zagrody zwierząt oraz na lekcje w zabytkowym parku dendrologicznym. Ośrodek organizuje również imprezy okolicznościowe kierowane do społeczności lokalnej, warsztaty dla nauczycieli z regionu oraz szkolenia metodyczne dla leśników z różnych miejsc w kraju.

Program edukacyjny Leśnego Banku Genów Kostrzyca (teren RDLP Wrocław) adresowany jest głównie do młodzieży szkolnej i akademickiej, osób zrzeszonych w klubach ekologicznych oraz do dorosłych. Tematykę i zakres zajęć dostosowuje się do wieku i wiedzy odwiedzających. Dla uczniów i nauczycieli szkoły podstawowej, gimnazjum i średniej jest to przede wszystkim *Prezentacja podstawowych pojęć z zakresu ekologii, środowiskotwórczej roli lasu oraz proekologicznej działalności Lasów Państwowych*, natomiast dla studentów, pracowników nauki i działaczy ruchów ekologicznych – *Kierunki działania Lasów Państwowych w zakresie ochrony środowiska i ratowania zagrożonych ekosystemów leśnych*.

7. W celu prowadzenia skutecznej edukacji leśnej społeczeństwa konieczne okazało się przygotowania kadr – liderów edukacji. W związku z powyższym, jeszcze w 2002 roku zaplanowano system szkoleń dla pracowników Lasów Państwowych – przyszłych liderów edukacji leśnej społeczeństwa, który obejmuje szkolenia na poziomach: krajowym, regionalnym i podstawowym.

W latach 2002-2004 odbyło się pięć edycji warsztatów dla liderów edukacji leśnej na szczeblu krajowym. Uczestniczyło w nich każdorazowo około 80 pracowników Lasów Państwowych: z nadleśnictw leśnych kompleksów Promocyjnych i przedstawicieli regionalnych dyrekcji LP.

Począwszy do 2004 roku, położono nacisk na prowadzenie szkoleń regionalnych dla liderów edukacji i pracowników nadleśnictw zajmujących się (nawet sporadycznie) edukacją leśną społeczeństwa. Wszystkie regionalne dyrekcje LP przeprowadziły przynajmniej jedno dwudniowe szkolenie dla liderów edukacji z nadzorowanych nadleśnictw. W wielu przypadkach z powodzeniem prowadzono również szkolenia na poziomie podstawowym, czyli w nadleśnictwach.

8. Od połowy 2002 r. realizowany jest program wydawniczy zeszytów z serii „*Poradnik edukacji leśnej*”. Pierwsze zeszyty tej serii, wydawanej przez Centrum Informacyjne Lasów Państwowych w nakładzie 3 tys. egz., ukazały się w 2002 roku, kolejne w latach 2003-2004. Seria jest kontynuowana do wyczerpania najważniejszych – z punktu widzenia edukacji leśnej - tematów. Do końca 2004 roku ukazało się 15 zeszytów.

9. Dyrektor Generalny Lasów Państwowych Zarządzeniem nr 41 z 2002 roku powołał Zespół zadaniowy ds. wspomaganie merytorycznego działania w zakresie edukacji leśnej w Lasach Państwowych. W Zespole pracuje stale sześciu leśników reprezentujących nadleśnictwa (3 osoby), Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie (1 osoba), regionalne dyrekcje LP (1 osoba) i Dyrekcję Generalną LP (1 osoba). Zespół wywiązał się z większości przypisanych mu w zarządzeniu zadań głównych, niektóre z nich, jak: organizacja merytoryczna szkoleń, nabór nowych opracowań do *Poradnika edukacji leśnej*, przygotowywanie publikacji i referatów były kontynuowane w 2004 roku.

10. Finansowanie edukacji leśnej w skali Lasów Państwowych nie było dotąd przedmiotem odrębnej, szczegółowej sprawozdawczości. W 2004 roku Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych dofinansowała działalność edukacyjną nadleśnictw w całym kraju ze środków funduszu leśnego w wysokości 1 354 tys. zł, natomiast budżet państwa – dodatkowo w wysokości 1 818 tys. zł. Znaczący udział w finansowaniu tej działalności mają wciąż środki własne nadleśnictw (zazwyczaj ponad 50%). Z racji dużego zapotrzebowania na nieformalną edukację przyrodniczą prowadzoną przez Lasy Państwowe i jej bardzo pozytywny odbiór społeczny winna być ona kontynuowana w zbliżonych do 2004 r. rozmiarach, jednak, jeśli nie z pełnym, to znacznie większym niż dotychczas finansowaniem ze źródeł zewnętrznych.

Warszawa, maj 2005 roku

TABELE

Tabele zawierają wyłącznie dane liczbowe z 17 regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych (430 nadleśnictw). Pominięto natomiast dane zawarte w sprawozdaniu Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie i w informacji Leśnego Banku Genów Kostrzyca.

Tabela 1. Obiekty Lasów Państwowych wykorzystywane w edukacji leśnej

Obiekt	Ogółem w Lasach Państwowych	W nadleśnictwach Leśnych Kompleksów Promocyjnych	W nadleśnictwach Leśnych Kompleksów Promocyjnych
Ośrodek edukacji	27		14
Zielona szkoła	6		1
Izba (= klasa) leśna	125		17
Wiata edukacyjna (= zielona klasa)	133		13
Leśna ścieżka edukacyjna	601		84
Park, ogród dendrologiczny	59		12
Powierzchnia (np. szkółka leśna), punkt edukacyjny	374		61
Rezerwat wykorzystywany w edukacji	394		59
Inne	249		39

Tabela 2. Obiekty Lasów Państwowych wykorzystywane w edukacji leśnej społeczeństwa w 2004 roku (według RDLP)

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych	Liczba nadleśnictw	Ośrodek edukacji	Zielona Szkoła	Izba (=klasa) leśna	Wiata edukacyjna (=zielona klasa)	Leśna ścieżka edukacyjna	Park, ogród dendrologiczny	Pow., punkt edukacji, szkoła leśna	Rezerwat przyrody w edukacji leśnej	Inne obiekty
Białystok	32	3	-	5	2	45	3	17	1	1
Gdańsk	15	3	1	8	7	22	9	19	60	7
Katowice	38	4	2	14	16	59	9	43	75	64
Kraków	16	-	-	2	9	19	9	26	11	-
Krosno	27	3	1	3	14	56	4	17	28	9
Lublin	25	1	-	12	-	42	1	19	-	14
Łódź	19	-	-	8	-	30	-	18	-	60
Olsztyn	33	2	-	7	11	45	1	28	24	3
Piła	19	2	-	4	11	29	5	7	7	-
Poznań	25	2	-	16	-	38	3	22	-	21
Radom	22	1	-	2	-	21	2	10	38	20
Szczecin	35	2	-	10	14	40	7	43	50	10
Szczecinek	31	-	1	7	3	41	3	1	2	-
Toruń	26	1	1	6	14	31	3	43	32	-
Warszawa	14	-	-	7	8	15	1	21	30	5
Wrocław	33	2	-	13	24	34	4	26	36	27
Zielona Góra	20	1	-	1	-	34	4	14	-	8
R A Z E M	430	27	6	125	133	601	59	374	394	249

Tabela 3. Formy edukacji leśnej zrealizowane w Lasach Państwowych i frekwencja w 2004 roku (ogółem)

Forma edukacji	Ogółem					w tym:			Dorośli, studenci powyżej 18 lat
	Liczba zajęć	Liczba uczestników	Dzieci przedszkolne do 6 lat	Dzieci szkół podstawowych 7-12 lat	Młodzież gimnazjalna 13-15 lat	Młodzież szkół średnich 16-18			
Lekcje terenowe, w tym na ścieżce edukacyjnej	11 193	394 114	42 587	207 692	78 332	33 119	32 384		
Spotkania z leśnikami w szkołach	4 965	208 293	22 063	128 173	42 606	9 460	5 991		
Prelekcje, pogadanki, wykłady poza szkołą	4 327	147 177	11 224	60 887	30 206	13 850	31 010		
Konkursy plastyczne, literackie itp.	1 194	121 522	6 840	71 829	32 094	7 425	3 334		
Akcje, imprezy okolicznościowe	2 606	377 240	12 987	149 219	72 314	35 045	107 675		
Wystawy przyrodnicze	388	219 477	12 107	70 409	48 069	35 246	53 646		
R A Z E M	X	1 467 823	107 808	688 209	303 621	134 145	234 040		
Udział %	X	100,0	7,3	46,9	20,7	9,1	16,0		
Inne, np. festyny, targi, warsztaty itp.	b.d.d. ¹	ok. 615 000	X	X	X	X	X		

¹ b.d.d. – brak dokładnych danych

Tabela 4. Formy edukacji leśnej realizowane w Lasach Państwowych w 2004 roku - Lekcje terenowe

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych	Liczba nadleśnictw	Liczba zajęć	Liczba uczestników					Liczba zajęć w jednym nadleśnictwie ¹	Średnia frekwencja na jednej lekcji ¹	Liczba uczestników na lekcjach w jednym nadleśnictwie	Liczba nadleśnictw, które edukowały ponad 1000 osób	
			ogółem	Przed-szkole	Szkola Podstawowa	Gimnazjum	Liceum					Dorośli
Białystok	32	727	31 184	3 368	16 434 ²	6 206 ²	2 619 ²	2 557 ²	23	43	975	-
Gdańsk	15	529	16 712	1 844	10 264	2 666 ²	1 000 ²	938	35	32	1 114	15
Katowice	38	1 426	44 333	9 264	21 003	7 321	3 630	3 115	38	31	1 167	38
Kraków	16	219	9 713	1 464	4 965	2 078	560	646	14	44	67	-
Krosno	27	508	16 716	799	8 914	4 443	1 561	999	19	33	619	-
Lublin	25	409	14 304	1 214	8 335	3 200	753	802	16	35	572	-
Łódź	19	550	22 618	3 511	11 749	3 339	1 485	2 534	29	41	1 190	19
Olsztyn	33	1 141	42 014	3 938	21 796	10 572	4 030	1 678	35	37	1 273	33
Piła	19	629	18 434	2 949	9 131	3 390	1 044	1 920	33	29	970	-
Poznań	25	807	32 718	4 629	13 478	6 719	1 852	6 040	32	41	1 309	25
Radom	22	341	13 889	985	7 137	3 264	691	1 812	16	41	631	-
Szczecin	35	1 356	39 710	1 680	20 630	9 694	5 933	1 773	39	29	1 135	35
Szczecinek	31	373	13 432	1 761	8 309	1 711	857	794	12	36	433	-
Toruń	26	783	26 324	2 273	14 339	4 976	2 065	2 671	30	34	1 012	26
Warszawa	14	335	13 681	1 296	9 116	1 812	851	606	24	41	977	-
Wrocław	33	540	20 458	1 327	12 302	3 076	1 372	2 381	16	38	620	-
Zielona Góra	20	517	17 874	285	9 790	3 865	2 816	1 118	26	35	894	-
R A Z E M	430	11 193	394 114	42 587	207 692	78 332	33 119	32 384	śr. 26	śr. 35	śr. 917	191
Udział %	X	X	100,0	10,8	52,7	19,9	8,4	8,2	X	X	X	X

¹ Dane w zaokrągleniu do jedności² Interpolacja ze względu na brak danych

Tabela 5. Formy edukacji leśnej realizowane w Lasach Państwowych w 2004 roku - Leśnik na lekcji w szkole

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych	Liczba nadleśnictw	Liczba lekcji	Liczba uczestników					Liceum	Dorośli	Liczba jednostek lekcyjnych na jedno nadleśnictwo ¹	Liczba uczestników lekcji na jedno nadleśnictwo ¹
			ogółem	Przedszkole	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła				
Białystok	32	374	15 962	1 692 ²	9 817 ²	3 272 ²	718 ²	463 ²	12	499	
Gdańsk	15	231	10 461	687	6 498	2 500 ²	344 ²	432	15	697	
Katowice	38	478	23 029	2 594	12 950	6 230	691	564	13	606	
Kraków	16	125	6 717	889	3 362	1 742	312	412	8	420	
Krosno	27	323	13 572	1 351	8 953	2 619	398	251	12	503	
Lublin	25	166	7 747	844	4 506	2 087	219	91	7	310	
Łódź	19	218	8 939	1 352	5 428	1 817	163	179	12	470	
Olsztyn	33	435	13 775	1 313	8 268	2 944	1 040	210	13	417	
Piła	19	117	4 784	575	2 770	1 193	200	46	6	252	
Poznań	25	524	18 802	3 443	10 008	3 762	1 107	482	21	752	
Radom	22	135	7 467	757	4 796	1 352	322	240	6	339	
Szczecin	35	341	17 177	1 329	12 205	2 591	552	500	10	491	
Szczecinek	31	297	12 109	1 440	7 094	3 084	325	166	10	391	
Toruń	26	379	15 657	1 297	9 613	2 947	1 250	550	15	602	
Warszawa	14	182	9 606	1 306	6 381	1 210	490	219	13	686	
Wrocław	33	319	11 394	916	7 234	1 576	749	919	10	345	
Zielona Góra	20	321	11 095	278	8 290	680	580	267	16	555	
R A Z E M	430	4 965	208 293	22 063	128 173	42 606	9 460	5 991	śr. 12	śr. 484	
Udział %	X	X	100,0	10,6	61,5	20,5	4,5	2,9	X	X	

¹ Dane w zaokrągleniu do jednostki

² Interpolacja ze względu na brak danych

Tabela 6. Formy edukacji leśnej realizowane w Lasach Państwowych w 2004 roku - Prelekcje poza szkołą

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych	Liczba nadleśnictw	Liczba prelekcji	Liczba uczestników,						Liczba prelekcji na jedno nadleśnictwo ¹	Średnia frekwencja na jednej prelekcji ¹	Uczestnicy prelekcji na jedno nadleśnictwo ¹
			ogółem	Przedszkole	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Liceum	Dorośli			
Białystok	32	210	8 823	670 ²	3 653 ²	1 809 ²	829 ²	1 862 ²	7	42	276
Gdańsk	15	261	8 563	378	4 406	1 800 ²	664 ²	1 315	17	33	571
Katowice	38	625	16 084	1 887	6 431	4 002	2 534	1 230	16	26	423
Kraków	16	100	3 852	464	2 025	698	342	323	6	39	241
Krosno	27	173	6 993	347	3 758	1 142	307	1 439	6	40	259
Lublin	25	161	5 114	338	2 918	684	900	274	6	32	205
Łódź	19	190	8 167	333	2 539	1 165	760	3 370	10	43	482
Olsztyn	33	339	12 819	580	5 482	3 233	858	2 666	10	38	388
Pila	19	105	3 013	608	1 192	238	456	519	6	29	159
Poznań	25	401	12 883	1 714	6 405	2 095	962	1 657	16	32	513
Radom	22	74	3 763	292	1 563	744	135	1 029	3	51	171
Szozecin	35	464	15 500	1 188	4 098	2 355	3 199	4 660	13	33	433
Szozecinek	31	344	11 755	968	5 107	4 170	249	1 261	11	34	379
Toruń	26	354	10 761	525	4 199	1 590	1 014	3 433	14	30	414
Warszawa	14	156	4 614	368	2 619	908	281	438	11	30	330
Wroclaw	33	235	6 019	419	3 102	673	170	1 655	7	26	182
Zielona Góra	20	135	8 504	145	1 390	2 900	190	3 879	7	63	425
R A Z E M	430	4 327	147 177	11 224	60 887	30 206	13 850	31 010	śr. 10	śr. 34	śr. 342
Udział %	X	X	100,0	7,6	41,4	20,5	9,4	21,1	X	X	X

¹ Dane w zaokrągleniu do jedności

² Interpolacja ze względu na brak danych

Tabela 7. Formy edukacji leśnej realizowane w Lasach Państwowych w 2004 roku - Konkursy

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych	Liczba nadleśnictw	Liczba lekcji	Liczba uczestników						Liczba jednostek lekcyjnych na jedno nadleśnictwo ¹	Liczba uczestników lekcji na jedno nadleśnictwo ¹
			Ogółem	Przedszkole	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Liceum	Dorośli		
Białystok	32	137	8 663	485 ²	5 120 ²	2 287 ²	528 ²	243 ²	4	63
Gdańsk	15	64	6 867	312	4 081	1 500 ²	694 ²	280	4	107
Katowice	38	69	5 971	542	2 120	1 660	1 118	531	2	87
Kraków	16	34	3 844	399	1 291	1 562	465	127	2	113
Krosno	27	52	5 454	207	3 113	1 548	557	29	2	105
Lublin	25	51	2 970	240	1 952	601	142	35	2	58
Łódź	19	49	3 975	457	2 962	500	29	27	3	88
Olsztyn	33	109	9 619	486	5 863	2 714	375	181	3	88
Piła	19	37	4 724	404	1 879	1 119	1 146	176	2	128
Poznań	25	70	22 537	1 376	14 025	6 541	493	102	3	322
Radom	22	67	3 310	23	2 106	794	287	100	3	49
Szczecin	35	123	8 808	325	4 728	2 488	405	862	4	72
Szczecinek	31	90	6 764	610	5 072	784	178	120	3	75
Toruń	26	58	8 314	218	5 347	2 316	292	141	2	143
Warszawa	14	48	6 533	110	3 773	2 261	189	200	3	136
Wrocław	33	74	6 189	277	4 443	952	395	122	2	84
Zielona Góra	20	62	6 980	369	3 954	2 467	132	58	3	113
R A Z E M	430	1 194	121 522	6 840	71 829	32 094	7 425	3 334	śr. 3	śr. 102
Udział %	X	X	100,0	5,6	59,1	26,4	6,1	2,8	X	X

¹ Dane w zaokrągleniu do jedności² Interpolacja ze względu na brak danych

Tabela 8. Formy edukacji leśnej realizowane w Lasach Państwowych w 2004 roku - Akcje, imprezy okolicznościowe

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych	Liczba nadleśnictw	Liczba akcji i imprez	Liczba uczestników						Liczba akcji na jedno nadleśnictwo ¹	Liczba uczestników (frekwencja) w jednej akcji
			Ogółem	Przed-szkole	Szkola Podstawowa	Gimnazjum	Liceum	Dorośli		
Białystok	32	155	27 836	974 ²	10 912 ²	5 372 ²	2 589 ²	7 989	5	180
Gdańsk	15	76	22 719	1 230	6 812	2 600 ²	1 550 ²	10 527	5	299
Katowice	38	180	26 608	1 004	7 451	4 001	936	13 216	5	148
Kraków	16	44	5 786	333	1 500	1 769	1 201	983	3	132
Krosno	27	168	12 206	231	5 788	3 272	1 013	1 902	6	73
Lublin	25	102	9 816	444	4 622	1 616	739	2 395	4	96
Łódź	19	76	36 626	483	13 990	5 066	4 734	12 353	4	482
Olsztyn	33	221	29 408	1 300	13 500	7 349	2 198	5 061	7	133
Piła	19	283	9 578	554	5 816	1 432	603	1 173	15	34
Poznań	25	163	21 900	1 564	6 893	5 540	1 820	6 083	7	134
Radom	22	165	30 431	1 418	11 374	6 053	3 746	7 840	8	184
Szczecin	35	245	58 486	1 225	22 833	12 471	7 133	14 824	7	239
Szczecinek	31	83	13 529	229	5 172	2 792	610	4 726	3	163
Toruń	26	89	21 932	773	8 093	4 553	3 511	5 002	3	246
Warszawa	14	251	19 411	563	7 580	3 566	1 449	6 253	18	77
Wrocław	33	208	20 120	412	9 273	2 882	973	6 580	6	97
Zielona Góra	20	97	10 848	250	7 610	1 980	240	768	5	112
R A Z E M	430	2 606	377 240	12 987	149 219	72 314	35 045	107 675	śr. 6	śr. 145
Udział %	X	X	100,0	3,4	39,6	19,2	9,3	28,5	X	X

¹ Dane w zaokrągleniu do jedności² Interpolacja ze względu na brak danych

Tabela 9. Formy edukacji leśnej realizowane w Lasach Państwowych w 2004 roku - Wystawy

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych	Liczba nadleśnictw	Liczba wystaw	Liczba odwiedzających						Liczba odwiedzających jedną wystawę ¹
			Ogółem	Przed-szkole	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Liceum	Dorośli	
Białystok	32	15	2 449	135 ²	786 ²	536 ²	394 ²	598 ²	163
Gdańsk	15	26	6 763	532	2 701	1 000 ²	881 ²	1 649	260
Katowice	38	41	49 885	2 120	13 181	15 012	14 141	5 431	1 217
Kraków	16	6	808	100	298	160	130	120	135
Krosno	27	27	8 700	428	3 498	1 859	917	1 998	322
Lublin	25	17	6 557	130	3 887	828	825	887	386
Łódź	19	14	3 216	57	650	410	402	1 697	230
Olsztyn	33	23	24 550	1 580	4 535	4 749	2 897	10 789	1 067
Piła	19	18	6 950	520	2 124	1 973	575	1 758	386
Poznań	25	16	14 496	1 294	5 390	3 431	2 165	2 216	906
Radom	22	26	22 221	2 230	9 288	4 305	3 510	6 888	1 009
Szczecin	35	52	30 160	610	10 830	8 560	5 280	4 880	580
Szczecinek	31	38	2 987	104	1 236	434	250	963	77
Toruń	26	23	8 180	830	1 713	891	1 172	3 574	356
Warszawa	14	12	10 360	175	4 540	945	550	4 150	863
Wrocław	33	24	8 299	909	2 747	1 098	777	2 768	346
Zielona Góra	20	10	8 896	353	3 005	1 878	380	3 280	890
R A Z E M	430	388	219 477	12 107	70 409	48 069	35 246	53 646	śr. 566
Udział %	X	X	100,0	5,5	32,1	21,9	16,1	24,4	X

¹ Dane w zaokrągleniu do jedności² Interpolacja ze względu na brak danych

Tabela 10. Formy edukacji leśnej - Inne wydarzenia w 2004 roku

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych	Liczba nadleśnictw	Liczba zdarzeń	Liczba uczestników
Białystok	32	37	6 776
Gdańsk	15	276	20 000
Katowice	38	b.d.d.	Ok. 250 000
Kraków	16	b.d.d.	Ok. 150 000
Krosno	27	95	3 109
Lublin	25	111	1 891
Łódź	19	27	2 449
Olsztyn	33	106	323
Pila	19	27	1 085
Poznań	25	274	Ok. 30 000
Radom	22	18	993
Szczecin	35	11	370
Szczecinek	31	162	Ok. 10 000
Toruń	26	b.d.d.	Ok. 120 000
Warszawa	14	137	Ok. 12 000
Wrocław	33	336	435
Zielona Góra	20	32	Ok. 5 000
R A Z E M	430	b.d.d.	Ok. 615 000

b.d.d. – brak dokładnych danych

Tabela 11. Podmioty współpracujące z Lasami Państwowymi w zakresie edukacji przyrodniczej

Podmioty współpracujące	Liczba jednostek (podmiotów)	Liczba wspólnych imprez, konkursów, akcji, warsztatów itp.
Szkoły (przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły średnie, szkoły wyższe)	6 954	9 649
Ośrodki edukacji ekologicznej	153	821
Parki narodowe i krajoznawcze	208	401
Domy kultury, muzea	320	432
Organizacje pozarządowe: ekologiczne, stowarzyszenia, harcerstwo	646	850
Media (ogółem), w tym:	1 154	2 211
prasa	751	1 280
radio	194	498
TV	209	433
Kościół	502	397
Podmioty zagraniczne	106	122
Inne, w tym samorzady, placówki naukowe, kluby hobbyistyczne, Straż Pożarna itp.	1 038	1 371

Tabela 12. Współpraca w edukacji leśnej (liczba podmiotów/liczba wspólnych imprez) - według RDLP

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych	Liczba nadleśnictw	Szkoły	Ośrodek edukacji	Parki narodowe i krajobrazowe	Domy kultury, muzea	Organizacje pozarządowe	Media				Kościoły	Podmioty zagraniczne	Inne ¹	Liczba szkół średnio na jedno nadl. ²
							Ogółem	Prasa	Radio	TV				
Białystok	32	424/696	8/11	24/41	20/21	37/46	91/176	61/100 ³	15/38 ³	15/38 ³	18/26	8/10	97/180	13
Gdańsk	15	352/682	12/123	6/16	19/27	19/23	45/131	28/96	8/19	9/16	5/7	5/6	111/160	20
Katowice	38	882/863	11/75	24/35	29/37	98/82	161/335	104/178	29/104	28/53	120/55	25/23	63/79	23
Kraków	16	205/194	3/5	14/24	13/18	41/53	44/62	23/33	11/13	10/16	57/12	10/9	23/20	13
Krosno	27	462/639	4/12	9/13	17/27	23/20	74/95	45/62	19/22	10/11	70/16	6/6	20/30	17
Lublin	25	307/531	5/5	17/54	18/23	20/36	74/130	41/73	19/32	14/25	10/36	5/2	52/149	12
Łódź	19	377/437	8/17	10/24	13/14	31/32	42/109	25/67	7/20	10/22	10/14	3/3	36/56	17
Olsztyn	33	457/221	9/4	8/8	23/15	52/13	57/16	57/16	-	-	-	-	89/38	14
Pila	19	245/362	9/10	-	16/18	7/48	23/47	15/29	5/5	3/13	13/32	-	23/24	13
Poznań	25	519/590	20/329	9/19	27/33	41/34	84/152	58/80	13/37	13/35	28/42	2/1	69/60	21
Radom	22	417/478	7/20	7/20	14/17	31/30	41/47	25/25	9/12	7/10	19/10	2/2	16/16	19
Szczecin	35	510/863	17/21	12/45	27/84	16/163	121/256	79/158	12/34	30/64	39/65	22/43	22/53	15
Szczecinek	31	299/650	6/20	14/25	19/34	25/38	53/86	31/45	11/25	11/16	21/31	2/3	45/106	10
Toruń	26	355/523	11/108	16/33	23/21	31/34	49/117	31/82	9/20	9/15	32/18	1/1	47/98	14
Warszawa	14	442/564	4/6	4/4	10/11	18/18	65/46	48/34	5/3	12/9	7/9	-	53/45	31
Wrocław	33	623/975	12/48	27/32	14/8	113/136	85/257	50/112	14/75	21/70	53/24	15/13	207/162	19
Zielona Góra	20	278/381	7/7	7/8	18/24	43/44	45/149	30/90	8/39	7/20	-	-	65/95	14
R A Z E M	430	6954/9649	153/821	208/401	320/432	646/850	1154/2211	751/1280	194/498	209/433	502/397	106/122	1038/1371	16

¹ Inne (głównie samorządy i Straż Pożarna)² Dane w zaokrągleniu do jedności³ Interpolacja ze względu na brak danych (dla RDLP Białystok)

Tabela 13. Pracownicy Lasów Państwowych angażujący się w edukację leśną społeczeństwa

Stanowisko służbowe	Ilość	Udział %
Nadleśniczy	169	3,8
Zastępca nadleśniczego	179	4,1
Inżynier nadzoru	251	5,7
Specjalista, referent	688	15,6
Leśniczy, podleśniczy	2 864	64,9
Strażnik	198	4,5
Stażysta	60	1,4
R A Z E M	4 409	100,0

Tabela 14. Pracownicy Lasów Państwowych angażujący się w edukację leśną społeczeństwa (według RDLP)

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych	Liczba nadleśnicztw	Nadleśniczy	Zastępca nadl.	Inżynier nadzoru	Specjalista, referent w nadl. i RDLP	Leśniczy i podleśniczy	Strażnik leśny	Stażysta	Razem na terenie RDLP	Średnio na jedno nadleśnictwo*
Białystok	32	6	10	16	23	137	5	10	207	7
Gdańsk	15	9	9	12	18	196	10	-	254	17
Katowice	38	11	13	23	69	255	10	11	392	10
Kraków	16	6	9	9	30	85	6	5	150	9
Krosno	27	8	10	12	40	147	-	7	224	8
Lublin	25	6	4	8	40	101	4	1	164	7
Łódź	19	3	6	11	27	117	6	-	170	9
Olsztyn	33	20	20	29	44	388	31	-	532	16
Piła	19	5	3	7	43	65	7	-	130	7
Poznań	25	9	9	13	49	167	29	3	279	11
Radom	22	9	15	19	28	105	6	1	183	8
Szczecin	35	16	17	26	75	214	32	-	380	11
Szczecinek	31	30	12	14	49	158	5	1	269	9
Toruń	26	11	11	23	28	220	18	5	316	12
Warszawa	14	2	6	6	30	129	4	-	177	13
Wrocław	33	15	14	15	69	180	18	16	327	10
Zielona Góra	20	3	11	8	26	200	7	-	255	13
R A Z E M	430	169	179	251	688	2 864	198	60	4 409	10

* w zaokrągleniu do jedności

ADRESY DYREKCJI LASÓW PAŃSTWOWYCH

Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych

ul. Wawelska 52/54, 00-922 Warszawa

tel./fax (0-22) 825 85 56

- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku**
ul. Lipowa 51, 15-950 Białystok, skr. poczt. 270,
tel. (0-85) 652 04 71, fax (0-85) 652 23 73
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Gdańsku**
ul. ks. Rogaczewskiego 9-19, 80-804 Gdańsk,
tel. (0-58)321 22 00, fax (0-58) 302 11 25,
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Katowicach**
ul. Sw. Huberta 43/45, 40-952 Katowice-Brynów,
tel. (0-32)251 72 51 do 54, fax (0-32) 251 57 39, 251 50 26
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Krakowie**
ul. Słowackiego 17a, 31-159 Kraków,
tel. (0-12) 633 54 33, fax (0-12) 633 13 51
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Krośnie**
ul. Bieszczadzka 2, 38-400 Krosno,
tel. (0-13) 436 44 39, 436 44 51; fax (0-13) 436 43 01, 436 24 57
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Lublinie**
ul. Czechowska 4, 20-950 Lublin, skr. poczt. 170,
tel. (0-81) 532 70 31, fax (0-81) 532 49 47
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Łodzi**
ul. J. Matejki 16, 91-402 Łódź,
tel. (0-42) 631 79 00, fax (042) 631 79 82
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Olsztynie**
ul. Kościuszki 46/48, 10-959 Olsztyn,
tel. (0-89) 521 01 60, fax (0-89) 527 55 88
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Pile**
64-920 Piła-Kalina,
tel. (0-67) 212 48 44, fax (0-67) 212 64 78
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Poznaniu**
ul. Gajowa 10, 60-959 Poznań,
tel. (0-61) 866 82 41, fax (0-61) 847 28 69
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Radomiu**
ul. 25 Czerwca 68, 26-600 Radom,
tel. (0-48) 362 81 71 do 77, fax (0-48) 364 37 78
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie**
ul. Słowackiego 2, 70-965 Szczecin,
tel. (0-91) 432 87 00, fax (0-91) 422 53 13
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinku**
ul. Mickiewicza 2, 78-400 Szczecinek,
tel. (0-94) 374 21 11, fax (0-94) 374 27 29
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Toruniu**
ul. Mickiewicza 9, 87-100 Toruń,
tel. (0-56) 658 43 00, fax (0-56) 658 43 66
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Warszawie**
ul. Grochowska 278, 03-841 Warszawa,
tel. (0-22) 810 40 34, fax (0-22) 810 40 72
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych we Wrocławiu**
ul. Grunwaldzka 90, 50-357 Wrocław,
tel. (0-71) 377 17 00 do 15, fax (0-71) 328 24 01
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Zielonej Górze**
ul. Kazimierza Wielkiego 24a, 65-950 Zielona Góra,
tel. (0-68) 325 44 51 do 59, fax (0-68) 325 36 30

